

Sala R
Gab. R
Est.
Tab. 12
N.º 12

R
12
12

AD STUDIO SV M LECTOREM.

*Circonfu a diu tenebris, Iacueresophorum
Præcepta:ornatu nec nituere suo.
Donec Aristotelem vertit Perionius: ille
Quo laudat. i quidem Gallia semper erit.
Sic sibi restituit sophiam, tenebrisq, remotis
Romano ornatum contulit ore parem,
Ut doctos vehemens dubitatio torqueat omnes,
Græca magis placeant, an ne latina magis.*

UI A necessaria est, Chrysaori, ad Categoriarum rationem qua ab Aristotele tradita est generis, differentia, speciei, proprii, accidentis que cognitio, earumque rerum tractatio, & ad definiendum & ad diuidendi, ac demonstrandi rationem magnum affert adiumentum: tibi quidem institui breuiter, et vt institutionis ratio postulat, qua à maioribus didici expōere. In quo ego prætermisissis obscurioribus quaestionibus, eas interī tractabo, qua ad sensum popularem accommodantur. Ac primūm ne longe abeā, de generibus ac formis, cohereantne ipsa per sese, an in solis animis sint: et si cohereant per se, vtrum corpora sint, an ne corporis expertia: & nū auulsa sint & distracta ab ijs qua subiecta sunt sensibus, an in ijs ipsis haereant ac nitantur: hac, inquam, prætermittam omnia, præsertim cum hoc arduum sit subtiliorēq; egeat disputatione. Quo autem pacto de illis ipsis, ijs que qua diximus, cum veteres omnes, tum vel maximē Peripatetici quod ad logicam pertinet, disseruerint, quid que senserint, docebo.

DE GENERE.

Genus & species non vno modo dicuntur. Nam genus dicitur aliquorum, & qui ad vnum quiddam, & qui inter sese quodammodo affecti sunt, & cognatione quadā coniuncti multitudo. Qua quidem significatione, Herculeorū genus ex vnius Herculis collatione appellatum est multorūq; hominū inter se affectione, qui inter se coniuncti sunt ea so-

generibus
 cietate qua ab illo ducta est, qua appellatione ab alijs quibus
 distinguitur. Dicitur etiã alio modo genus, vnde alicui ortus
 principiu est, siue ab eo qui genuit, siue ab eo loco in quo quis
 que ortus est. Sic enim & Orestem à Tantalò, & Hylum ab
 Hercule duxisse genus dicimus, itẽmque Pindarum Theba
 num genere Platonem Atheniensem. Dat enim ut pater, sic
 patria ortus cuique initium. Quæ mihi quidem prima vide
 tur occurrere significatio. Nam & Herculei dicuntur ij qui
 ab Hercule gẽus habuerũt. & Cecropide ij qui à Cecrope: itẽ
 que his finitimi primũque certẽ vocatũ id gẽus est, quod cui
 que dat ortus causam & initium: deinde multitudo eorum,
 qui ab vno principio vt ab Hercule, quasi quodã capite mana
 runt. Quam quidem multitudinem definiuimus seiunxi
 misque à cæteris, cum vniue. sam multitudinẽ qua ab Her
 cule fluxisset, Herculeorum genus nominaremus. Iam alio e
 tiam modo genus appellatur, id, cui subicitur species, qua ex
 illis ducta videtur adpellatio. Nam & initio est genus id for
 marum qua ei subiecta sunt, & videtur vniuer sam multitu
 dinem qua ipsi subiecta est continere. Sed cum his tribus mo
 dis genus notetur, tamen de tertio apud Philosophos tantum
 oratio est. Idque hoc modo definiunt. Quod de multis, specie
 autem differentibus dicitur, cum quid quicque sit queritur
 vt animal. Eorum enim qua dicuntur, partim de vno tantũ
 modo dicuntur, velut in diuidua, cuiusmodi est Socrates hic
 homo, hæc res. partim de multis, vt genera vt species, vt differẽ
 tia, vt propria, vt accidentia ea qua cõmuniter in multis, nõ

proprie in vno in sunt. Est autem genus, ut animal: species, ut homo: differentia, ut rationis particeps: proprium, ut aptum ad risum: accidens, ut id quod album est, quodque nigrum et sedere. Genera autem ab ijs differunt, quae in vno solum dicuntur quod in multis dicuntur. Ab ijs item quae in multis sunt hec modo a specie, quidem quod species & si de multis illae quidem dicuntur sed tamen specie minus differentiibus, verum numero. Homo enim cum species sit, de Socrate & Platone dicitur: qui non specie, sed numero solum inter se differunt. At vero animal cum nomen generis obtineat, de homine, boue, equo que dicitur: qui specie etiam, non solum numero differunt. Porro autem inter genus & proprium hoc interest, quod proprium de vna modo specie cuius proprium est dicitur, ijsque indiuiduis quae species continet. ut ridere, de solo homine, singulisque hominibus dicitur. Genus autem non solum de vna specie dicitur, sed de multis, ijsque differentiibus. Postremo genus, & differentia, communiaque accidentia hoc inter se differunt, quod si de multis etiam specie differentiibus & differentiis dicantur, & communia accidentia, non tamen in quaestione dicuntur ea, qua quid quicque sit, sed in ea, qua quale quicque sit quaeritur. Si qui enim rogent, quidnam sit illud tandem, quo de hac dicantur omnia: genus respondemus, differentias & accidentia non respondemus: quippe cum hac de re dicantur, non in quaestione qua quid quicque sit, sed quale quicque sit quaeritur. Nam & cum qualis sit homo, quaerit aliquis, rationis eum particeps: & cum rogamur, qualis sit coruus, nigrum

esse respondemus. Quorum rationis particeps differentia est: niger autem acidens. At cum interrogamur quid sit homo, animal respondemus, quod genus est. Quamobrē genus hoc ipso quod in multis dicitur, ab ijs separatur omnibus, que de vno tantummodo dicuntur. quod de specie differentibus, ab ijs quae vt species dicuntur & propria. Quod verò in quaestione dicitur, quae rei natura indagatur, & a differentijs secernitur & ab accidentibus communibus, quae non in quaestione quaeritur & naturae rei, sed qua qualitas & modus inuestigatur, dicuntur omnia de ijs, de quibus quicque dicitur. Nihil igitur redundans, nihil parum explicatum continet quae generis notioni constituta est definitio.

DE SPECIE.

Species autē in vniuscuiusq; forma dicitur. Ex quo illud, **S**Primum quidem species est digna quae imperet. Vocatur etiam id species, quod subest generi. Hinc soliti sumus dicere, hominē specie esse animalis quod genus est, & cādorē coloris speciem, & triangulum figurā. Quod si speciei fecimus mentionē, cū generis vim definiendo explicaremus, hoc modo, Quod de multis, specie autē differentibus in rei natura quaerēda dicitur: & generis, cū specie definiremus his verbis, Species est quod subest generi, nemo reprehendat. Illud enim intelligendū est, quoniam genus alicuius genus est, & species alicuius species, vtendū fuisse necessario utroq; nomine, cum vis & natura vtriusq; definiendo aperiretur à nobis. Speciem etiam definiunt hoc modo, Species, id est quod generi subijci-

tur, & de qua genus in quæstione qua quid quicque sit quaeritur, dicitur. Rursus etiã hoc modo. Species est qđ de multis numero differētibus dicitur in quæstione qua rei natura exquiritur. Quãquã speciei ultima quæq; tãtũmodo species est, nõ etiã genus, hæc propria definitio est: alia earũ omniũ quæ nõ sunt ultima. Quod hinc sciri potest, quia i quaque categoria quiddã primum est, & quiddam ultimum. inter quæ duo, alia interiecta sunt, quæ eadem & genera sunt et species. Est autem primum genus supra quod aliud genus esse nunquam potest. Ultimum vero quod nullum aliud sequitur. Inter primum autem & ultimum alia interiecta sunt quæ eadẽ & genera sunt & species, sed si cum alio aliõq; conferantur. Idque in vna Categoria per spici potest. Substãtia enim genus est illa quidẽ quæ corpus cõplectitur: & corpus, corpus animatũ: corpus animatum, animal: animal, animal rationis particeps: animal rationis particeps hominẽ: homo, Socratẽ, Platonẽ, & singulos homines: ita tamen, vt eorũ omnium primũ genus sit substãtia, solumque genus: homo verò species ultima, & modo species: corpus autẽ & substãtia species, & animati corpori sit genus. itemq; animatũ corpus, species corporis est, genusq; animãtis. Rursum animal species est animati corporis, genus ratione vtentis animãtis. & animal ratione vtens, species animalis est, & genus hominis. At vero homo animalis ratione vtentis est ille quidẽ species, sed hominum singulorum est species tantummodo, nõ etiã genus. Ita quicquid ante individua proximẽ dicitur,

id omne nō generis, sed modo speciei nomē obtinet. Ut igitur substantia quæ in summo sita est, propterea summū genus habetur, quòd genus est nullū ea antiquius: sic homo quia species est, qua nulla sit posterior, et quia non est natura quæ in species & formas diuidi queat, sed in sola i diuidua (in diuiduū enī est socrates, itē que Plató & hoc quod albū est) ob eā causam in speciei numero modò, & vltima, atq; vt diximus in summa non etiam generis, habetur. At verò quæ in mediò locata sunt, superiorum species & forma, posteriorum genera dicuntur. Itaque duæ ex his comparationes affectionesque ducuntur: vna, qua ad superiora affecta sunt, ex qua eorum forma speciesq; appellatur: altera, qua ad inferiora, ex qua eorū genera nominantur. Summa autem & extrema vno modo solum comparantur. Genus enim principale, cum sit summum omnium, ad ea affectū est quæ complectitur: ad ea autē quæ eo antiquiora sunt, quoniam summum est primūq; principium, atque id, vt diximus, cuius nullum esse genus vllomodo potest, ad ea, in quam, nullo modo affectū est. Atque etiā infima species vnā comparationem habet, eam qua superiora & priora respicit quorum species est: Itemq; eam, quæ cū inferioribus confertur non diuersam, siquidem in diuiduorum, etiam species nominatur. Sed in diuiduorum propterea species dicitur, quòd ea complectitur: eorum autem quæ superiora sunt, species etiam dicitur, sed quòd eam illa cōtinēt. Primum quidem genus definiunt hoc modo. Quod cū genus sit, nō est species. Itē hoc modò, Cuius genus aliud esse nul

lum potest. Speciem autem ultimã hoc modo, Quod sic species est, ut non etiam genus sit. Item, Quod ita species est, ut in species dividi nullo modo queat. Item hoc modo, Quod de multis ijsq; numero differentibus dicitur, cū rei natura quaerendo investigatur. Quæ autem inter extrema interiecta sunt, ἀπὸ μὲν ἄλλων genera ac species nominant, & vnūquodque eorum ponunt esse genus & speciem, sed si ad aliud & aliud comparatur. Nam ea omnia que superiora sūt & antiquiora ultima specie, ascendendo vsque ad summum genus ἀπὸ μὲν ἄλλων genera & species vocantur. Ut Agamemnon, Atrides, Pelopides Tantalides, & extremum Iouis. Et in ortus quidem & familiarum descriptione ad vnū fere initium & quasi caput, verbi gratia ad Iouem, cetera referūt, Generū autē et formarū nō est eadē ratio: propterea quod id quod est, nō est cōmune genus omniū: nec omnia qua sūt, ut placet Aristoteli ad vnū primū genus caputque referūtur: sed ponenda sunt, ut ipse in categorijs docet decem prima genera, quasi decem initia & capita rerum. Nam si quis omnia esse dicat, ambiguè, inquit, nō vna ratione appellabit. Si enim id quod est, commune genus esset omnium rerum, vna ratione ac modo esse dicerentur, Cum verò sint decē prima, nominis est solum, non etiam rationis que nomini constituta est societas & communio. Ac prima quidem, decem sunt, formarū autem infimarū certus est numerus, non infinitus, indiuiduorū, quæ formas ultimas sequūtur, infinitior. Quocirca iubebat Plato eos qui à summis generibus ad infi-

*in corpore non
 dicitur quod ex se
 dicitur negat
 nulla nec a
 potest esse tunc*
 mas species descendissent, insistere: descendere autē per me-
 dia eos qui differentijs: ijs quæ speciem cōplent, diuiderent in
 diuidua vero omittere omnino, quòd scientia comprehendendi
 nullo modo possent. Ac eos quidem qui descendunt, ad infi-
 mas species necesse est multitudinē dispertiendo decurrere:
 qui autē ad summa nituntur genera, in vnū multitudinem
 concludant necesse est. Nam cū species, tū genus vel mul-
 to etiā magis, multa in vnā naturā colligit. Singula autē
 res contra, vnum in multa partiuntur. Nam & speciei com-
 munionē ac societate vnū efficitur ex multis, & singulorum
 natura, ex vna & cōmunire, multa fiūt. Ut enī res singula
 diuidēdi, sic quod cōmune est, vim cōprehendendi efficien-
 diq; vnū habet. Sed cū quid gēus esset, quid species, explicatū
 sit à nobis, cūque vnum genus sit, species multa (semper enī
 in multas partes genus diuiditur) genus quidem semper de
 specie dicitur, & superiora omnia de inferioribus: species au-
 tem neque de genere proximo neque de superioribus vllis dici-
 tur, quòd non reciprocetur. Aut enim paria de paribus dici
 oportet, vt quod ad hinnē dum aptum est, de equo: aut maio-
 ra de minoribus, vt de homine animal. At minora de maio-
 ribus dici non conuenit. Neque enim vt hominem esse ani-
 mal dicitis, sic animal esse hominem recte possis dicere. In qui-
 bus autem species dicitur, in ijs etiam speciei genus, & gene-
 ris genus ad primum vsque dicetur: necessario. Si enim verè
 dicitur Socrates esse homo, & homo animal, animalque sub-
 stantia: verè etiam Socrates dicetur esse animal & substantia.

Quando enim superiora de inferioribus dicuntur, & species de individuo, & genus de specie individuóque dicitur. Summum etiam genus tum de genere dicitur aut de generibus si multa sunt media, tum de specie, tum de individuo. Nam & summum genus de omnibus generibus, formis, individuisque, quæ ei subiecta sunt, dicitur: & genus quod infima specie prius antiquiusque est, de omnibus formis infimis & individuis. Quæ autem species est modo, de individuis omnibus, & individuū de vno solum singulorum, Individuū autem Socrates dicitur, & hoc quod album est, & hic qui accedit Sophrōisci filius, si modo Socratem solum filium habeat, Quæ individua nominantur ex eo, quòd ex proprietatibus suis quicq; constat, quæ omnes in alio eadem esse nullo modo possunt. Socratis enim proprietates nunquam in alio eadem esse possunt: at hominis communis & vniuersi proprietates, eadem esse possunt in multis, aut potius in omnibus singulis, quia homines sint. Quare & individuū à specie, & species à genere cōtinetur: quippe cum genus quiddā totum sit, pars individuum, species partim pars, partim totum: ita tamen vt pars sit alterius, totum non alterius, sed in alijs sit. Siquidē totum in partibus inest. Ac de genere quidē & specie, quidq; sit summum genus, quid infima species, quæque eadem genera sint & species, quæ individua, quòtque modis genus & species dicantur diximus.

DE DIFFRENTIA.

Differentia autem cōmuniter, proprie & maximè proprie dicitur. Aliud enim ab alio differre cōmuniter dicitur, quòd sumpto vñdecūq; discrimine vel a se differt, vel ab altero. Nā inter Socratē et Platonē interest aliquid & à se ipse differt Socrates cū puer est, et cum in media etate: cum quid agit & cum nihil. Idque gēus differētia semper in discriminibus spectatur ijs, in quibus rei modus & affectio cōsistit. Proprie autē inter aliqua interest, cū alia affectio vel accidēs id quod elui funditus nō potest, dissimilitudinē facit. Affectio autem aut res casu eueniens separari non potest, qualis est cæsit as oculorū, nasi ad uncitas, aut cicatrix quæ ex vulnere quasi callum obduruit. Ea autem maximè propriè inter se differunt, quæ differētia distant ea quæ speciei est efficiens. velut, hoc homo equo præstat, quòd est rationis particeps. Omnino igitur differentia omnis eum in quo sit diuersum ab altero facit. Sed hoc interest, quòd cōmunis & propria dissimilem: ea autē quæ est propria maximè, omnino alium eum in quo insit, efficit ita fit, vt quæ alium efficiunt eum, in quo sita sunt, ea speciei efficientes appellentur: que autem dissimilem, omnino differentia, Nam & rationes participis, si ad animal addatur, id ad aliud genus transferet, speciēque animalis conficiet: At motus tāmmodo ei dissimilē facit qui nō mouetur. Ita differētia illa ad aliud genus animal transtulit, hac modo dissimiles inter se res facit. Ac ijs quidē differētibus quæ aliud genus efficiunt, & gēnera in partes diuidūtur, & cōficiūtur definitiōes,

quoniam ex generibus & differentijs omnis cōstat cōficiturq;
 definitio. Ex ijs autē quæ dissimiles modō efficiunt, varietates solum & cōmutationes oriūtur. Ergo vt Paulō altius re-
 peiā, illud quidē iam perspicuū est, differētias alias separari posse ab eo in quo sint alias non posse. quando quidē moueri, stare, & grotare, valere, & cetera eiusdē gēeris, separare possunt: adūcitas autem nasi, & narium, vt ita dicā, simitas, & particeps ex pers que rationis, euelli distrahique nō possunt. Sed earū quæ seiungi nō possunt aliqua distinctio est. Aliæ enī ex se & visua conueniūt rebus, aliæ casu & fortuito. Nam homini per se cōuenit rationis particeps & mortalis, & quod aptū animū habet ad percipiendam scientiam: aduncā autem & simā nares, temere & casu, nō visua. Quocirca quæ per se insunt, eæ in definitione qua rei vis & natura explicatur, adhibentur, ijs que res alia efficitur. at quæ forte temere, nec ad definitionē eius gēeris addūtur, nec aliā rē faciūt, sed modō dissimilē. Deinde quæ visua & p se rei cōueniūt, nec amplificari, nec minui possunt. quæ casu etiā si separari non possunt, tamē & contentionē capiunt & remissionem. Nam nec genus de formis suis cū dicitur, illas magis & minus sibi adiūgi patitur, nec differentia generis, quibus diuiditur i partes, cū pserti ex his definitio explicetur, et rei nullius vis & natura quæ vna eadēq; est, imminui possit nec amplificari. At verō aduncis simis que naribus magis & minus esse. & colore aliquo quis leuiter vel multū infici imbuiq; potest. Iam ergo tria differentium genera esse perspicimus.

INSTIT.

aliqua abesse possunt, alia quae non possunt rursusque eorum quae
 abesse non possunt, quaedam quae vi naturae sua adsunt, nonnulla
 quae casu, & fortuito. Itaque ex his differentiibus quae per se inhae-
 rent, alia esse, quibus genera in partes & formas dividimus:
 alia, quae specie efficiant. Velut quoniam animalis naturalis dif-
 ferentia haec sunt, animatum, sensus, rationisque participes, & ex-
 prae rationis, mortale & immortale: haec quidem duae differentiae
 animalium & sensus participes, animalis vi naturae ac specie abso-
 lunt (Est enim animal nihil aliud, quam natura animalis, & sensus cor-
 poris) haec autem, mortale & immortale, rationis participes & ra-
 tionis expers, genus in partes dividunt: his enim in formas &
 species genera partimur. Sed quae genera dispertiunt, eadem
 formas speciesque complent, cum praesertim his differentiis, parti-
 ceps rationis, & expers rationis mortale, & immortale, animal
 distribuatur in partes, ita tamen ut participes rationis & mor-
 tale, hominis: participes rationis & immortale, Deorum: expers
 rationis & mortale, beluarum genus compleat. Eademque ratio-
 ne cum summa substantia differentia dividentes haec sint anima-
 tum, inanimatum, sensus participes, sensus expers: ex his duae illae
 animatum & sensus participes ad substantiam additae animal com-
 plent: haec autem inanimatum & sensus expers, plantam. Quoniam
 igitur haec omnes uno modo sumptae & intellectae, efficientes
 sunt formarum, alio modo dividetes, factum est, ut procrea-
 trices formarum omnes sint appellatae: quarum quidem in gene-
 rum divisionibus rerumque naturis definiendo explanandis us-
 us est maximus. at earum quae casu & fortuito separari non

PORPHIR

possunt, nō item. ac earum multo etiam minor, quæ abesse pos-
 sunt. Has autem definiunt hoc modo. Differentia est qua for-
 ma & species genus superat. Homo enim ratione & mortali-
 tate vincit. animal nam animal nullā omnino earū conti-
 nere, nō est verum: vnde enim formæ differentias haberēt? neq̃
 vero omnes habe contrarias, quoniam isto pacto eadem res si-
 mul contrarias formas haberet: sed vi sua in se differentias
 quæ eis subiectæ sunt, genera complectūtur, re vera & actu
 nullam. Ita fit, vt nec quicquam ex ijs quæ nulla sunt, fiat:
 nec in eodem sint simul formæ cōtrariæ. Atq̃ etiā hoc mo-
 do eam definiunt, Differentia est qua de multis, specie au-
 tem differentibus in qua stiōe qua quale quid sit indagatur
 dicitur. Nam rationis particeps & mortale de homine dicū-
 tur, sed in qua stiōe qua quale quicq̃ sit, nō in ea qua quid
 quicque sit, quæritur. Cum enim quid sit homo, interroga-
 mur, apte respondemus, aī al: cū vero quale sit aī al rogamur
 particeps rationis & mortale recte respondeamus. Nam
 res omnes ex materia & specie constant, aut ex ijs que pro-
 portione materia & speciei dicuntur. Ut enim statua ex æ-
 ris materia fit, & ex figura tanquam ex specie: sic homo &
 cōmūis & singularis, ex genere pportioe materia, & ex dif-
 ferētia pportione speciei efficitur. Adque ut illic totū quid-
 dam est statua, sic hic aī al rationis particeps mortale, homo
 Definiūt eā etiā hoc modo. Differentia id est, quod vim habet
 ad ea secernēda quæ subiecta sunt sub idem genus, Ratiōis,
 enim particeps, & ex pprationis hominē equūmq̃, qui eidē

generi quod est animal, subiecti sunt, inter se distinguit, & separat. Et hoc modo, Differentia est, quo quicq; distinguitur. Neque enim genere inter se homo & equus differunt, quod & nos & equi sumus animantes: sed particeps rationis cum accessit, nos ab illis separavit. Item rationis participes sumus nos quidem & angeli: sed cum additum fuit mortale, nos ab illis distinxit. Sed illud intelligi par est, eos qui accuratius & subtilius differentia perspicunt ac persequuntur rationem, non quiduis eorum quae separant omnia quae eidem generi tributa sunt, in differentiarum numero habere, sed quod ad rem eiusque enim & naturam aperiendam pertineat, quodque sit pars rei. Non enim aptum esse ad navigandum differentia hominis est, etiam si hominis sit proprium. Dicamus enim licet, animatum alios aptos esse ad navigandum, alios non esse, hominem ab aliis separates: sed tamen aptum esse ad navigandum non explet naturam hominis, nec eius pars est verum consequens naturae vis quaedam: quod non sit differentia talis, quales sunt eae quas efficientes formarum appellauimus, Quae obrem differentia procreatrices specierum sunt omnes quae species inter se distinguunt quaeque in rei natura explananda adhibentur. Ac de differentia quidem satis fere dictum est.

DE PROPRIO.

Proprium autem diuidunt quadripartitum. Nam & quod vni soli speciei, neque toti conuenit, ut homini mederi vel geometrae fungi munere, proprium appellat: & quod toti speciei et si non soli, velut homini bipede esse: & quod in sola totaque

Specie

specie, idq̄ interdū reperitur, vt omni homini in senectute canescere: & quartū id, in quod hęc omnia cōcurrunt & cōueniūt, quod in sola totāq̄ specie, idq̄ semper itelligitur, vt in homine, natū esse ad risum. Quamquā enim non ridet semper tamē ridens dicitur: non quòd semper rideat, sed quòd semper aptū animū habeat ad risum. Quod ei æquē naturale est atque equo aptū esse ad hinnitum. Atque hęc illi propria maxime appellāt, quòd recipiētur. Si enim equus sit, etiam aptus erit ad hiniendū: & si quid aptum sit ad hinniendum, continuo equus sit, necesse est,

DE ACCIDENTE.

Accidēs verò, est quod adest & abest sine eius rei in qua situm est, interitu. Cuius genera duo sunt: alterū, quod separari potest: alterū, quod nō potest. Ad dormire quidē in iys est quæ separari possunt: nigror sic in coruo & Aethiope in est, vt separari nō possit. Potest enim & coruus albus & Aethiops intelliigi mutato colore, sine interitu rei cui inhaeret. Difiñiūt illud etiā hoc modo, accidens est quod & inesse in eadē re, & non inesse potest. Item, Quod nec genus est, nec differētia, nec species, nec propriū, semperq̄ in subiecta re inhaeret. Expositis his omnibus quæ nobis pposita erāt ad dicendū, velut, quid genus esset, quid species, quid differētia, p̄priū & accidēs: iā quid cōmune inter se habeāt quid p̄priū, differamus.

DE COMMUNITATIBUS ET
differentijs quinque vocum.

Comune est quidē omnium, ut dixi, de multis dici: sed ita tamen, ut genus ac differentia de formis & indiuiduis quæ sunt eis subiecta dicantur: species autē, de suis indiuiduis: proprium, de specie cuius si propriū, & de indiuiduis, quæ speciei subiecta sint: accidens, & de formis, & de indiuiduis. Nam animal de equo & boue, quæ species sūt, & de hoc equo & hoc boue quæ sunt indiuidua, dicitur. Rationis autē expertum de equo ac boue, tū de singulis dicitur. Sed species qualis est homo, de singulis hominibus modò dicitur. At proprium & de specie cuius est propriū, & de indiuiduis illi speciei subiectis dicitur. Ut quod aptum est ad risum, de homine, & de hominibus singulis. Quod verò nigrū est, de specie coruorum, & de singulis coruis, quoniā accidens est quod separari non potest, dicitur: & moueri, quod accidens est quod potest separari, de homine equoque dicitur: sed ita, ut primū de indiuiduis, secundo autem loco de ijs etiā quæ indiuidua continent.

DE COMMUNITATIBUS ET
differentijs generis & differentia.

Communis est autē genericum differentia, formarū cōplexio. Differentia enim species cōplectitur, & si nō omnes quas genus. Particeps enim rationis et si non cōtinet ea quæ sunt expertia ratiōis, ut animal: at certè hominē & angelū qui species sunt, cōtinet. Quæque de genere, quia genus sit, dicuntur, omnia de formis ijs quæ illi subiecta sunt, dicantur necesse est. Sicuti quæ de differentia ut differentia est, dicuntur,

eade etiã de specie quã illa efficit, dicuntur. Nã quoniã animal genus est, de eo quasi genere dicitur essentia, & quod animatum est, & quod sensum habet. Quinetiã de formis omnibus quæ animalis subiecta sunt, hæc ipsa vsq; ad individua dicitur. Quoniãq; particeps rationis differentia est, de eo differentia nomine dicitur id quod ratione utitur, nec de eo solum quod est particeps ratiois, sed de ijs etiã formis, quas id q; rationis, est particeps cõplectitur. Hoc etiã cõmune illorum est, quòd generibus differentijsq; sublatis, tolluntur vnà ea ònia quæ illis subiecta sunt. Ut enim si nullum sit animal, nec equus est nec homo: sic si nihil sit rationis particeps, animal quod ratione utatur, cõstare nullo modo potest. Propriũ autẽ generis est, in pluribus dici quã differentia, quã specie, quã propriũ, quã accidẽs. Cũ enim animal in hõine, equo, aue, & angue dicatur, tamen quadrupes de ijs tantum quæ quatuor pedes habent, & homo in solis individuis, quod ad hinnitum natum est in solo equo, & singulis. Itemque accidens in paucioribus dicitur. Sumenda autem sunt differentia, quibus genera in partes diuiduntur, non quæ generis vim naturãq; complent. Deinde differentia genus vi sua cõtinet, quãdoquidẽ animalium aliud rationis participans, aliud expertus: differentia autẽ non continet genus. Tũ antiquiora prioraq; sunt genera ijs differentijs, quæ illis subiecta sunt. Itaq; si tollantur, tollunt differentias, nec ab illis vnà tolluntur. Sublatis enim animatibus, rationis cõpotibus & expertibus nihil loci relinquitur. At verò genera nõ tollunt differentia, ut enim om-

nes tollatur, tamē substantia aī ata, sensus cōpos, qđ animal est, mēte & cogitatioe intelligatur. Præterea genus ī quaestione qua natura rei inuestigatur, dicitur: differentia in quaestione vt dixi, qualitatis. Genus etiam in quaq; forma & specie vnum est, vt in homine genus est animal, differētia multa, vt quod rationis est particeps, quod mortale, quod ad mentē & scientiā percipiendā natum est, quibus à cæteris animātib; distinguitur. Postremo genus materie simile est formæ differentia. Multa sunt præterea quæ generis differētiaq; propria sunt & cōmunia, sed hæc satis multa sunt.

DE COMMUNITATIBUS ET differentijs generis & proprij.

Genus quidem & species cōmunē habēt eam dicendi rationem, qua in multis, vt dixi, reperiuntur. In quo specie illam intellectā volo, quæ species modo est, non etiā genus cum accidit specie atque genus esse. Hoc etiā illorū cōmune est, quòd priora sunt ijs de quibus dicuntur, & quòd vtrumq; quiddā totum est. Sed hoc differunt, quòd genus species cōpletitur: species cōtinētur, nec genera cōtinent: quippe cū in pluribus genus, quàm forma dicatur. Præterea genera præponi oportet quæ differētis ijs quas efficiētes formarū diximus, quasi efformata species cōpleant & absoluant. Itaq; priora sunt naturæ ordine genera, tolluntq; neq; tolluntur. Si enim sit species, genus etiā omnino est: at si genus sit nō cōtinuo species est. Genera etiā vnaratioe de onibus formis quæ et subiecta sūt dicuntur

tur forma de generibus nō itē. Iā hoc superāt formas genera, quōd formas cōplectūtur: forma autē genera, quōd proprias differentias. Præterea nec species summū, nec genus infimū locum obtinere potest.

DE COMMUNITATIBVS.

& differentiis generis & proprii.

Ceneri cum proprio hoc cōmune est, quōd specis sequūtur. Ut enim si quid sit homo, idem animal: sic si quid sit homo, cōtinuo ad risum aptū sit, necesse est. Illud etiam, quōd æquē genus de formis dicitur, atq; propriū de ijs indiuiduis quæ ipsum participant. A Equē enim homo & bos animantes sunt, & Anytus & Melitus æquē apti ad risum: Atq; etiam illud cōmune est, quod vna ratione & genus de suis formis, & proprium de ijs quorum proprium est dicitur. Inter ea autē interest, quōd genus prius est, posterius propriū. Primum enim animale esse debet, deinde differentiis propriisq; distingui ac diuidi. Et genus quidē de multis formis dicitur, propriū autē de vna aliqua forma cuius sit propriū. Præterea propriū vicissim cōmeat retro, cū de eo dicitur, cuius est propriū: at genus de nullo vicissim dicitur. Nō enim si quid sit animal, id continuo sit homo: neq; si quid animal, id circo aptū sit ad risum. Sin aliquid sit homo, continuo etiam aptū animū ad risum habeat, necesse est: vicissimq; si quid aptum animū ad risum habeat, homo. Præterea in est proprium in tota specie cuius propriū est, & in sola ea, idq; semper: genus vero et si in tota specie cuius propriū est, & semper, attamē nō

in sola ea reperitur. Præterea si propria tollatur, non etiã genera secũ vnã tollunt: cũ interim sublati generibus, forma, quarũ sunt propria, cõstare nullo modo possunt. Ita sublati ijs quorũ sunt propria, ipsa etiam tollantur necesse est.

DE COMMUNITATIBVS.

& differentis generis & accidentis.

Communis est generi cũ accide[n]te, de multis, vt dixi, dicẽ diratio, siue in ijs sit accidentibus quæ separari possunt, siue in ijs quæ non possunt. Nã & moueri in multis dicitur, & quod nigrum est in coruis & Aethiopibus, alijsq; nõ nullis quæ sine animis sunt. Hoc autẽ inter genus accidẽsque interest, quòd genus formis prius sit & antiquius, accidẽtia posteriora formis. Utenim accidens statuatur id quod abesse non potest, certẽ id accidente prius est, cui inhaeret. Hoc etiam quòd æquẽ genere participant ea quæ illo participant: accidens non æque. Contentionem enim remissionẽq; capit accidentiũ cõmunio, generũ non item. Item, quòd primũ in indiuiduis accidentia inhaerẽt, genera & species natura ordine priora sũt indiuiduis substantijs. Et quòd genera i questione natura de ijs quæ illis subiecta sunt dicuntur, accidẽtia vero in quaestione qualitatis vel modi cuius rei. Si enim rogatus fueris, qualis sit Aethiops, nigrum esse respondebis: aut quomodo affectus sit Socrates, a grotare eum vel valere dices. Ac genus quidẽ quid à cæteris quatuor differat, diximus. vnũ quodq; autẽ eorũ à quatuor cæteris etiã differre videbitur ita cũ quinque sint, & vnũ quodq; à cæteris quatuor distet, esse.

cividetur, ut quater quinq; ducta, viginti differētiās omnes
 expleat. Non ita est, sed quoniam ista enumerantur deinceps,
 cum ad secūdū acceditur vna differētia, quia iam sup
 ta est, relinquitur: cū ad, tertiu, dua, cū ad quartum tres, cū
 ad quintum quatuor: profectō ex quatuor, tribus, duabus &
 vna decē fiunt tantū differentia. Nam quoniā quid genus à
 differentia, quid à specie, quid à proprio & accidente differ
 ret, dictum est: id circo quatuor hinc oriuntur differentia.
 Quid autem differētia à genere differret tum dixi, cū quid
 ab ea differret genus, ostendi. Reliquum est igitur, ut quid à
 specie, proprio, & accidente differat, doceamus: ex quo tres
 nascuntur. Rursum quid species à differentia interesset di
 xi, cum quid differentia à specie distaret, dicerem: quid
 etiam differret à genere species, docui, cū quid genus à specie
 differret, docerē: Ita restat, ut quid species à proprio & accide
 te differat, disseramus: quæ dua fiet differētia. Illud tandē
 ad disputandum relinquetur, quid inter propriū inter sit &
 accidens. quandoquidē quid à specie, quid à differentia & ge
 nere differret ante docui, cum eorum inter se differētiām tra
 derē. Si ergo quatuor generis, differētia tres, speciei & cate
 rorū dua distinctiones in vnū cōferantur, si denique propriū
 ab accidente vna, certē ex omnibus decē fient: quarum quidē
 quatuor generis & caterorum iam ostendimus.

DE COMMUNITATIBUS ET

differentiis speciei & differentia.

Communis igitur differētia cum forma, par a qua que cō

munio est. Singuli enim homines & que participes sunt hominis, differentia que rationis, ex qua participes rationis nominantur. Hoc etiam eis commune est, quod semper adsunt iis, quibus ipsorum conuenit communicatio. Semper enim Socrates & rationis est particeps & homo. proprium autem differentia est, in qua scioe dici qua quale quicque sit, specie uero in ea qua quid quicque sit queritur. Nam si homo qualitate aliqua affectus sumatur & intelligatur, non omnino qualis sit, sed quia differentia generi accommodata eum tale fecerint. Iam in multis formis saepe differentia cernitur, uelut quadrupes in pluribus animantibus specie differentibus: species autem sola indiuidua qua subspecies subiecta sunt complectitur. praeterea prior est differentia ea specie qua ex ipsa nominatur, quando quidem sublato eo quod rationis est particeps, homo consistere nullo modo potest: at homine sublato, quod rationis est particeps minime tollitur, cum angelus cohaereat. Praeterea coniungitur differentia cum alia differentia. Siquidem quod rationis est particeps, quod que mortale, in uim naturamque hominis concluduntur. Species autem cum specie non copulatur, ut aliud inde genus oriatur. E qua enim quada si quida a sinu contrectet, inde mula nascetur: at si omnino equa a sinu contrectet, nunquam mula possit gignere.

DE COMMUNICATIBUS ET

differentiis proprii & differentia.

Differentia autem cum proprio hoc commune est, quod & que illis participant ea, quibus cum comunicatur. A Equem enim id omne quod particeps est rationis, est compositio rationis: & qua

nata sunt ad risum, a què nata sunt omnia. Illud etiã ijs cõ-
mune est, & semper cõuenire & omnibus quæ cõtinet. Quã
uis eum bipes debilitatũ quid habeat, ad id certè ad quod na-
tum est, semper accõmodabitur. Et id quod ad risum natum
est, etiam si non rideat semper, tamen ex eo ad quod natum
est semper intelligetur. Differentia autẽ proprium est ple-
runque in multis formis cõtineri, vt rationis particeps in an-
gelo & homine dicitur. Proprium autem in vna specie cuius
est propriũ. Et differentia quidem ex ijs consequens est quo-
rum differentia, et si id vicissim retro non commeet. Propriũ
autem vicissim etiam retro commeet, quòd reciprocetur ip-
sum & ea quorum proprium est.

DE COMMUNITATIBUS ET

differentiis accidentis & differentia.

Hoc differẽtia cum accidenti commune est, quòd in mul-
tis dicuntur. Cũ eo etiam quod separari non potest, illud cõ-
mune est differentia, quòd semp & omnibus quæ cõplectun-
tur, conueniunt. Nã bipes semper homini cõuenit, & nigror
coruis omnibus. Sed hoc differũt, quòd formas differentia cõ-
tinet, nec continetur. (Nam & angelum & hominem parti-
ceps rationis cõplectitur) accidens verò quodãmodo cõplecti-
tur, quia sit in multis: quodãmodo cõtinetur, quòd non vnum
aliquod accidẽs, sed multa recipiant ea, quibus inherere so-
lent. Præterea nec intendi differẽtia, nec remitti potest: at ac-
cidentia & intentionẽ capiunt & remissionem. Cũque con-
traria differentia misceri iungiq; inter se non possint, tamẽ

contraria sepe accidentia cōiunguntur. Ac differētia quidem & aliorum hæ sunt cōmunitates ac proprietates. Autē species quid à genere differret, & differentia, dictum est tū cū quid genus & differentia à cæteris distaret, ostēdimus. Restat ut quid a proprio & accidente intersit, dicamus.

DE DIFFERENTIIS ET

communitatibus speciei & proprij.

Hoc igitur speciei cū proprio cōmune est, quòd inter se reciprocantur. Nam si quid homo sit etiam aptū ad risum erit & si quid aptū ad risum sit, homo. Nā sæpe diximus, quod aptū est ad risum, ex eo, quòd natū sit ad risum, intelligendum esse. Atque etiam illud cōmune est, quòd æquè conveniunt. Æquè enim & species insunt in ijs quibus cū cōmunicatur, & propria in ijs quorū sunt propria. Hoc verò differunt, quòd species, aliorū esse genus potest, propriū aliorum propriū esse non potest: quòdque species antè cohæret quàm proprium, proprium speciei innascitur. Sit enim homo necesse est, ut sit aptus ad risum. Cūque species semper in subiecta re insit re ipsa, propriū interdū potentia inest, atque interdum solū adesse potest. Homo enim semper est Socrates, non semper ridet, quanquā semper ad risum aptum animū habeat. Præterea quorum definitiones diuersæ sunt, ea inter se differunt. Cūque speciei sit, subesse generi, de multisque dici in quaestione qua rei natura quaeritur, quæque sunt eiusdem generis: proprij est vni alicui, eique omni semperque convenire.

DE COMMUNITATIBUS ET
differentiis speciei & accidentis.

Hoc autem commune speciei cum accidente est, quod in multis dicuntur. Rara autem sunt alia communitates, quod id quod accidit, & id cui quid accidit distent inter se plurimum. Proprium autem speciei est, in quaestione qua quid quicque sit queritur, de ijs dici quorum est species: accidentis autem in ea qua quale quid sit, aut quomodo affectum sit, illud etiam speciei proprium est, quod vniuscuiusque rei naturam vnius est formae particeps: accidentis, quod multorum accidentium & eorum quae separari possunt, & eorum quae non possunt. Praeterea species antea intelliguntur quam accidentia, etiam si non possint seiungi, (rem enim subijci oportet, ut ei quid accidat.) accidentia vero posterius nascuntur, habentque naturam suam omnem in substantia coherentem. Speciei etiam a qua est pars communio, accidentium etiam eorum quae seiungi non possunt, non item. Quoniam Aethiops alius alio colore nigro potest magis minusve imbui & infici, Nunc superest ut de proprio & accidente differamus. Quid enim proprium a specie, quid a differentia & genere differret, diximus.

DE COMMUNITATIBUS ET
differentiis proprii & accidentis.

Commune est illud proprio cum accidenti indiscreto, quod illa in quibus cernuntur, constare sine ipsis nullo modo possunt. Ut enim constare homo sine eo non potest quod ad risum aptum

sit: sic esse sine nigro colore. *A* Ethiops nullo pacto potest. Et
 quæ admodum in his omnibus, quorum est proprium, & semper in-
 est proprium: ita accidens quod seiungi non potest. Hoc verò di-
 fferunt, quod proprium vni modo speciei conuenit, velut homi-
 ni id quod ad risum aptum est, accidens autem quod seiungi
 non potest, velut niger, non solum *A* Ethiopi conuenit, sed cor-
 uo etiã, & carboni, & ebreno, alijsque nonnullis. Iam proprium
 & id cuius est proprium recipiuntur, in omnibusque æque
 inest proprium: accidens autem id quod separari non potest, non
 recipitur. Proprium etiã æque est partem communio: acci-
 dentiũ alia maior, alia minor. Sunt præterea alia multa cõ-
 munitates & proprietates eorum omnium quæ adhuc comme-
 morauimus, sed hæc satis multe sunt ad ea discernenda, eorum
 que inter se corrobandas communitates.

FINIS.

Aristotelis Stageritæ

CATEGORIAE, INTERPRETE IOA

chimo Perionio Benedictino Cormæriaceno

AΝΩΝΥΜΑ dicuntur, quorum nomē so-
lum commune est, definitio autem na-
tura, nomini cōgruēs, alia atque alia.
Ut animal, id quod homo est & de pi-
ctum animal. Hæc enim nominis tan-
tummodo societate coniuncta, definitione ea qua natu-
ram eorū vimq; nominis explicat, differūt. Si quis enim
qua sit utriusq; eorū natura, quia animalia sint, dicat,
utriusq; propriam constituet definitionem.

Synonyma autem dicuntur, quorum & nomen com-
mune est, & eadem nomini attributa natura definitio,
ut animal, id quod homo est, et id quod est bos. Nam & a-
nimal communi nomine eorum utrumq; appellatur, &
eadem est qua naturam explicat, definitio. Et enim si
quis reddat definitionē qua quid sit utrumq;, quatenus
animalia sunt explicet, certè eandem attribuet utrique.

Paronyma autē vocātur ea, qua orta ab vno variè com-
sātur, ut à grāmatica grāmaticus: fortis à fortitudine.

Eorum qua dicuntur partim coniuncta sunt, partim

A

simplicia. Ac coniuncta quidem, ut homo currit, homo vincit. Simplicia sunt, homo, hos, currit, vincit.

Eorum quæ sunt alia de subiecto aliquo dicuntur nec in subiecto insunt vlllo, ut homo: de subiecto enim dicitur quopiam homine, in subiecto autem nullo inest. Alia in subiecto sunt illa quidem, sed de subiecto nullo dicuntur. In subiecta autem re esse dico id quod in re aliqua inest, non tanquam pars, nec ab eo cui inest seiungi separariq; potest. Veluti grāmatica aliqua in subiecto inest animo, sed de subiecto nullo dicitur. Eodemq; modo hic vel ille candor, est ille quidem in subiecto corpore (est enim in corpore, color omnis) attamen de nullo subiecto dicitur. Quædam & de subiecto dicuntur & sunt in subiecto, ut sciētia in subiecto animo inest, ac de subiecta grāmatica dicitur. Nonnulla nec in subiecto sita sūt nec de subiecto dicuntur vlllo, ut singuli homines, ut singuli equi. Nihil enim eius generis neq; in subiecto est, neq; de subiecto vlllo dicitur. Omnino autem & indiuidua & res singula de subiecto nullo illa quidem dicuntur, sed eorū nonnulla in subiecto esse nihil prohibet, Nā grāmaticæ singule sunt in ijs, quæ in subiecto insunt, nec de subiecto vlllo dicuntur. Cum alterū de altero tanquā de subiecto dicitur, quicquid de prædicato dicitur, id omne de subiecto quoq; dicitur. Veluti quia homo de quopiam homine dicitur, & animal de homine: ob eam etiam causā

CATEGORIAE,

*animal de singulis hominibus dicitur. Singuli enim ho-
 mines & homines sunt & animalia. Quando genera
 diuersa sunt, nec vnum ab altero continetur, eorum etiã
 differẽtia specie differũt, vt animalis & scientia. Ani-
 malis enim differentia sunt, terrenum & bipes, & volu-
 cre, & aquatile, at vero harũ nulla sciẽtia est. Quoniã
 inter scientiã & sciẽtiã hoc ipso quòd bipes sit, nihil in-
 terest. Eorũ autem generũ, quorũ vnũ altero cõtinetur,
 nihil prohibet easdem esse differentias. Nam superiora
 genera de ijs quæ ijs subiecta sunt generibus dicuntur.
 Ita fit, vt omnes quæ sũt predicati, subiecti etiã sint fu-
 tura differentia. Quæ autem simplicia sunt, ea vel sub-
 stantiam significant: vel quantitatem, vel qualitatem,
 vel quæ cum aliquo comparantur, vel locum, vel tempus,
 vel situm, vel habere, vel facere, vel pati. Est autem substã-
 tia, vt populariter dicam, vt homo vt equus. Quãtitas, vt
 quod duorum cubitorum est, quòd q̃ trium. Qualitas, vt
 candor, grãmatica. Quæ cum aliquo cõparantur, vt du-
 plũ, vt simplũ, vt maius. In loco, vt in foro, in Lyceo. In tẽ-
 pore, vt cras, anno superiore. Sitũ esse, vt iacere, vt sedere.
 Habere, vt armatũ esse, vestitũ esse. Facere, vt secare, vre-
 re. Pati, vt secari, vri. Nihil autem eorũ quæ enumerata
 sunt perse affirmationẽ aut negationẽ faciũt: sed ex eo-
 rũ mutua quadam cõiunctione omnis & affirmatio &
 negatio nascitur. Nam & omnis affirmatio & nega-*

tio, aut vera est, aut falsa, & nihil eorum quae simplicia sunt, non coniuncta, verum est aut falsum, ut homo, ut calor, ut currit, ut vincit.

DE SUBSTANTIA.

SUBSTANTIA autem, quae & proprie & primum, & maxime appellatur, ea est quae nec de subiecto villo dicitur, nec in subiecto villo inest, ut quidam homo quidam equus. Secundo autem loco substantiae vocantur species eae, in quibus quae prima nominantur naturae, insunt. Itemque earum formarum genera, velut quispiam homo, specie quidem hominis continetur. Speciei autem genus est animal. Haec igitur secunda naturae substantiaeque nominantur, ut homo, ut animal. Perspicuum est autem ex iis quae dicta sunt, eorum quae de subiecto dicuntur, necesse esse, & nomen de subiecto dici, & definitionem, ut homo de subiecto quopiam homine dicitur, & nomen etiam dicitur. Siquidem quopiam hominem, ad hominem accommodabis. Atque etiam hominis de aliquo homine dicitur definitio. Homo enim quispiam, & homo est, & animal rationis particeps, mortale. Ergo & nomen de subiecto dicitur, & definitio. At vero eorum quae in subiecto continentur, per multa sunt, quorum neque nomen neque definitio de re subiecta dicitur: nonnullorum nomen nihil prohibeat dici de subiecto interdum, etiam si non possit definitio. Veluti

res candida cum sit in subiecto corpore, de subiecto dicitur. Candidum enim corpus dicitur. At rei candida de finitio nunquam de corpore dicitur. Cetera vero omnia vel de primis substantiis subiectis dicuntur, vel in ijs subiectis continentur. Quod per spici exemplis potest, veluti animal de homine dicitur, de quo p̄iā igitur etiā homine dicitur. Si enim de singulorū hominū nemine, ne de homine quidē dicitur omnino? Rursū inest color in corpore, ergo & in aliquo corpore, Nā si in nullo est singulorū corporū, neq; in vniuerso corpore. Ergo hoc iam apparet, reliqua omnia aut de subiectis primis substantiis dici, aut in eis inesse subiectis. Quocirca sublatis primis naturis atque substantiis, nihil loci relinquitur ceteris omnibus.

Porro secundarum substantiarum species magis substantia est quā genus, quoniam ad primam naturam proprius accedit. Si enim quid sit prima essētia quis p̄iā explicet, planius id & aptius faciat vsus specie, quā si genus adhibuisset. Est enim magis propria species cuius p̄iā hominis, at genus alienius. Item si quis quid sit aliqua arborum singularum aperiat, apertius docebit, si arborem dicat esse quā si plātam. Iam primæ substantiæ quia ceteris omnibus subiecta sunt reliqua q̄ omnia de eis dicuntur, aut in eis sunt, idcirco maxime substantiæ natura que nominantur. Quā autem habent rationem ad cetera omnia primæ essētiæ, eandem habet species.

ad genus. Subjicitur enim generi species, quippe cum de
 speciebus genera dicantur, nec species generibus ex hac par-
 te respondeant. Ita fit etiam ex his, ut species magis quam
 genus nomen obtineat substantia. At verò species nulla,
 earum quæ genera non sunt, magis quam altera substā-
 tia est. Nemo enim cuiquam singulorum hominum, no-
 men hominis adhibebit aptius, quā bouis, cuiquam bouum
 singulorū. Similiterq; in primis essentis ac naturis, ni-
 hil magis aliud alio substantia est. Neq; enim quis quā
 singulorum hominum, verius essentia est quā bos aliquis
 Iure igitur post primas essentias, species solæ ac genera
 essentia secūda nominantur. Hæc enim sola eorum quæ
 dicuntur, quæ vis sit primæ substantiæ explicant at quæ
 declarant. Nam si quis velit explicare quæ vis sit & na-
 tura cuiuspiam hominis, is que vel speciem afferat vel ge-
 nus, aptè ille quidem fecerit, licet planius si hominem es-
 se dicat, quā si animal, fecisse videatur. At si quid cæ-
 terorum omnium afferat, alienius id futurum est & obs-
 curius: ut si candidum eum dicat, vel currere: aut aliud
 quidvis generis eiusdem. Quapropter ex reliquis rebus
 omnibus, hæc solæ merito substantiæ vocantur. Præte-
 rea quoniam cæteris omnibus primæ substantiæ subiectæ
 sunt, quoniamque reliqua de eis omnia dicuntur, vel in-
 sunt in ipsis, ob eam causam principales dicuntur substan-
 tiæ. Quod autem sunt ad cætera omnia primæ substan-

ti hoc & genera sunt & species primarū substantiarū ad
 reliqua omnia. De his enim cetera omnia dicuntur. Ut
 enim quempiā hominē grāmaticum dices, sic & hominē
 Grāmaticum & animal: similiterque ī ceteris omnibus
 Hoc autē omnis substantia cōmune est, non inesse in sub
 iecto. Nā nec in subiecto prima substantia est, nec de sub
 iecto vllō dicitur, de secundis etiā id perspicuū est, eas in
 nullo esse subiecto. Homo enim et si de subiecto quopiam
 homine dicitur, tamen in nullo subiecto inest. Neque e
 nim in quodā homine homo inest. Itēque animal de sub
 iecto quopiam nomine dicitur, cum interim animal in
 aliquo homine non insit. Iam vero eorū quæ in subiecto
 insunt, nihil impedit, quo minus nomen illud quidem in
 terdum de subiecto dicatur, sed tamen nunquā definitiō
 potest. At secundarum substantiarum & definitiō de
 subiecto & nomen dicitur. Hominis enim alicui homi
 ni cōuenire dicas definitionem, itemque animalis. Nō
 igitur in ijs quæ in subiecto insunt, esse substantia vllō
 modo potest. Sed non est substantia hoc proprium: quin e
 tiam sunt in ijs, quæ nō sunt in subiecto, differentiæ. Nā
 gradimens & bipes de subiecto aliquo homine dicuntur,
 nec sunt in subiecto vllō. Neque enim in homine bipes in
 est, neque gradimens. Atque etiā de eo differentiæ defini
 tiō, cuius est differentiā dicitur, vt si gradimens de homine
 dicatur, dicetur etiam de homine gradientis definitiō.

Est enim homo gradus. Nec verò conturbare nos de-
 bent substantiarum partes, quasi insint in totis ut in
 subiectis, ne quando eas substantias negare cogamur. Ea
 enim in subiecto esse negavimus, quæ ut partes inessent.
 Hoc autem essentis ipsis & differentiis tributum est, ut
 de quibus ipsa dicuntur οὐκ ὅτι μὲν dicantur. Omnes e-
 nim quæ ex illis ducuntur dicendi rationes, aut de indi-
 viduis, aut de formis dicuntur. Ex prima enim substan-
 tia, quoniam de subiecto nullo dicitur, nulla dicendi du-
 citur ratio. At secundarum substantiarum formæ de in-
 dividuis dicuntur, genus autem & de speciebus & de in-
 dividuis. Itæmque differentiæ de formis individuisque
 dicuntur. Atque etiam primæ substantiæ, & formarum
 sibi vendicant & generum definitionem, & species illam
 generis. Quæ enim de predicato dicuntur, de subiecto
 quoque dicuntur omnia. Eodemque modo differentiarum
 definitio formis & individuis accommodata est. Synony-
 ma autem definita sunt ea quorum nomen commune est, ea-
 demque definitio. Omnia igitur quæ à substantiis & diffe-
 rentiis proficiscuntur, οὐκ ὅτι μὲν dicuntur. Omnis etiã sub-
 stantia quiddam hoc vel illud significat. Ac in primis qui-
 dem essentis non est id dubium, sed verum est eas hoc quid-
 dam significare vel illud: præsertim cum individuum,
 quodque unum numero est, declaretur illis & exprima-
 tur: secundæ autem videntur illa quidem similiter, figu-
 ra apud

ra appellationis, hoc quippiam significare, cum dicitur homo vel animal, non tamen id verum est, sed qualitatē potius significant. Neque enim res vna subiecta est vt in prima substantia sed de multis homo animalque dicuntur quanquam non omnino qualitatem significat sicut album. Nomen enim albi nisi qualitatem nihil significat omnino. At genus & species cū substantia qualitatem ad significant. Significant enim talem aliquam substantiam. Sed genere quàm specie plura explicatur, quoniam qui nomen animalis profert, plura quàm is qui hominis complectitur, iam hoc etiam substantiis insitum est, vt ipsis nihil sit contrarium. Nam prima quidem substantia vt cuiuspiam homini vel cuiuspiam animali, quid contrarium esse possit? Nihil enim eis repugnat. Ne homini quidem aut animali. Sed hoc proprium non est substantia, quin etiam in plerisque alijs rebus hoc cernitur, veluti in quantitate. Neque enim rei duorum cubitorum aut trium quicquam contrarium est, neque decem, nec cuiquam rei eiusdem generis? nisi forte dicat aliquis multa paucis esse contraria, aut magna paruis sed illud profecto verum est, definitis quantitatibus nil aduersari. Illud præterea substantiis conuenit vt nec elationem nec submissionem suscipere possit. Quod non ita dictum velim, quasi substantia alia alia nec magis nec minus substantia nomen obtineat: hoc enim concessum est: sed hoc volo, nullam substan-

tiam, id ipsum quod suapte natura est, nec magis nec minus sibi vendicare. Veluti si homo substantia est, nec ipse se ipso magis aut minus est nec alter altero magis est aut minus homo. Neque enim alter altero nomen hominis magis obtinet, sicuti res alba alia, alia albior est, & minus alba: & honestum aliud alio honestius est, & minus honestum. Quinetiam idem se ipsum magnitudine aliqua & exiguitate superare dicitur, ut corpus cum candidum sit, hoc tempore quam antea, albius vocatur: & quod calidum est, magis minusque calidum. At vero essentia nec magis, nec minus essentia nominatur. Neque enim homo nunc magis quam antea nomen hominis obtinet, nec quicquam eorum quae substantiae appellatur. Quare non patitur substantia illud magis aut minus sibi tribui. Sed hoc substantiae est proprium maxime, una eademque cum sit numero, vim habere accipiendi contraria. ita ut ceterorum omnium quae non sint substantiae nihil quisquam afferre possit, quod unum idemque manens contraria possit accipere. Ut color cum sit unus & idem numero, niger non dicitur, et albus: neque eadem actio vitiosa & recta. Eadem est ceterorum omnium ratio, quae substantiae non vocantur. At substantia cum una sit eademque numero, vim habet accipiendi contraria. veluti unus idemque homo alius albus, alius est niger: interdum calidus, interdum frigidus: nonnunquam bonus nonnunquam improbus: quod in

cæteris omnibus non reperitur. Nisi forte aliquis occur-
 rat, confirmans contraria accipere et orationē posse & opi-
 nionem. videtur enim eadē vera & falsa oratio: ut si vera
 est oratio, sedere aliquē: cum is surrexit, hæc ipsa oratio
 falsa erit. Eadēq; est ratio opiniois. Si quis enī verē sede-
 re aliquē sentiat, cū surrexit male existimabit, si eandē
 de eo habeat opinionem. Quòd si cui hæc probabūtur, at
 tamen ratione quadā magna est dissimilitudo. Nam
 substantia ipsa mutata, vim habent accipiendi contra-
 ria, cum enim ex calido quippiam fit frigidum, ipsum
 immutari solet, quoniam & quod nigrum fit ex albo cō-
 mutatur: & bonum ex malo. Itemque cætera omnia cō-
 mutatione accedente contraria accipiunt. At verò ora-
 tio & opinio, manent ipsa quidem immobiles omni ex
 parte, sed re ea quæ subiecta est immutata, in eis contra-
 ria nascuntur. Manet enim hæc eadem oratio, sedere
 aliquem: verò mutata, interdum vera, interdum falsa
 est. Eadem est ratio opinionis. Quapropter hoc quidem
 pacto proprium erit substantia, immutatione sui ipsius
 accipere posse cōtraria. Quamquā autem quis oratio-
 nem & opinionem contraria accipere cōprobet, profectò
 non ita est. Neq; enim ex eo quòd aliquid acceperint cō-
 traria suscipere dicuntur oratio & opinio: sed quia in
 re alia, aliqua affectio nata est. Nam quia res est aut nō
 est, idcirco vera est aut falsa oratio, non quia possit ea ac-

cipere in se cōtraria. Omnino enim à nemine nec oratio
mutatur nec opinio. Nunquã igitur contraria accipiẽt
nisi in eis aliqua affectio gignatur. At substantia quòd
contraria in ea sunt, ex eo vim habere dicitur accipiendi
contraria. Nam & morbus in ea esse & valetudo potest,
& candor, & nigror quæ cū omnia in se accipit, vim ha-
bere accipiendi cōtraria dicitur. Quare natura ac essen-
tia hoc proprium est, vim habere accipiendi contraria,
immutatione sui, cum vnum & idem numero maneat.
Ac de substantia quidem hætenus,

DE QUANTITATE.

QUANTORUM autē aliud deiunctū est,
aliud coniunctum, & partim ex partibus constant quæ
situm quendã inter se habent. partim ex ijs que nõ habent
partim ex ijs quæ non habent. Est autem deiunctum, vt
numerus, vt oratio. Continuum, vt linea, extremitas, cor-
pus, & præterea locus & tempus. Nam numeri partiũ
terminus communis nullus est, quo eius partes coniungan-
tur. Velut si quinque sint partes decẽ, nullo cōmuni ter-
mino quinque & quinque coniuncta sunt, sed separata
neq; tribus & septem vllus cōmunis terminus accomoda-
tur. Nec possis omnino in numero comunẽ vllum par-
tium terminum reperire sed semper secreta sunt ac sepa-
rata. Ita numerus in eis est quæ secreta sunt, Similis est
ratio orationis. Nam quantam esse orationẽ ex hoc pers

pici potest, quòd syllaba breui longáque ponderatur. Id quod de vocis oratione intellectum volo. Partes enim eius nullo communi termino & sine coaptantur, quoniam terminus cõmunis nullus est, quo syllaba cohaereant verum per se quæque secreta est Linea autem continuata est. Licet enim cõmunem summere terminum, punctum videlicet, quo eius partes coniungantur. & extremitatis lineam. Nam extremitatis partes ad certum cõmunem terminum omnes pertinent. Item in corpore potes reperire communem terminum, lineam, vel extremitatem, qua coniunctæ sint partes corporis. Atque etiã locus & tempus sunt generis eiusdem. Nam & id tempus quod adest quòdque præsens est cum præterito & futuro copulatur: & locum certum corporis partes occupant que aliquo cõmuni termino coaptantur. Loci ergo partes quæ singulas corporis partes continent eodem termino quo corporis partes copulantur. Ita in continuatis est locus quandoquidem ad certum communem eius partes pertinent. Preterea alia ex partibus constant, quæ habent situm inter se: alia ex ijs quæ nõ habent, veluti lineæ partes situm certum tenent quoniam vnaquæque alicubi sita est: potesq; vbi quæq; sita sit in plano, explicare, quæq; cū parte reliquarũ omnium coaptetur. Itemq; plani, partes situm certum obtinēt. Aequè enim doceri potest vbi singula sita sint, & quæ inter se apta. Eadem est ratio

*solidi corporis & loci partium. At verò in numero, quæ
 eius partes inter se situm habeant, aut ubi sita sint, aut quæ
 inter se vincuntur atque apte, docere nemo potest. Ne tempo-
 ris quidem. Pars enim nulla manet temporis. Quod au-
 tem non manet, quomodo situm certum habeat? quin potius or-
 dinem certum id obtinere, possis dicere quia temporis pars
 alia prior, alia posterior est. Similiterque in numero, quod
 unum prius quam duo, & duo ante quam tria numeratur.
 Ita ordinem quendam certum obtinet, situm autem eo-
 rum nunquam certe possis reperire. Eadem est ratio ora-
 tionis. Nulla enim eius pars manet, sed prolata & missa
 vox, iam revocari nullo modo potest, Non igitur situs ullus
 erit eius partium, si quidem nulla manet. Alia igitur
 ex partibus constant quæ ipse in loco sita sunt. Alia ex
 iis quæ non sunt. Sed proprie quanta nominantur ea
 quæ diximus, improprie & casu cætera omnia. Hac enim
 spectantes & intuentes, cætera quanta appellamus. velu-
 ti multum album aliquid dicimus, quod extremitas ma-
 gna sit: actionem & motionem diuturnam, quod multum
 interiectum sit temporis. Neque enim quicquam eorum
 per se quantum dicitur, ut si quis doceat quanta sit actio
 eam tempore explicabit, anni unius, aut sic quodammo-
 do. Et qui res quam sit alba exprimet, extremitatis ra-
 tione explicabit, Nam quam longa est extremitas, tam
 album aliquid esse confirmaverit. Ita fit, ut sola ea quæ*

enumerata sunt propriè quanta dicantur, reliqua omnia non per se illa quidem, sed casu & fortuito. Iam quantis nihil contrarium est. Nam certis ac definitis perspicuum est nihil repugnare, ut rei trium aut duorum cubitorum, vel extremitati, neque ulli eorum quae sunt generis eiusdem. Nihil enim eis contrarium est. Nisi forte dicat aliquis & multa paucis, & magna parvis esse contraria. Atqui non sunt haec in quantis, sed in iis quae cum aliquo comparantur. Nihil enim per se magnum aut parvum dicitur, sed quod cum alio comparatur. Ut mons parvus, milium magnum: quia hoc maius sit omnibus iis quae sunt eiusdem generis: ille, quia minor alijs eiusdem generis. Fit igitur cum altero collati. nam si per se magna aut parva dicerentur, nunquam certe mons parvus, nec milium magnum vocaretur. Praeterea in vico multos esse, Athenis paucos, cum sint multo plures dicimus: & domi multos in theatro paucos, cum sit multo maior numerus. Iam res duorum & trium cubitorum ceteraque eiusdem generis quantitatem significant, magna autem & parva non quantitatem significant, sed potius comparationem. Nam ex altero spectatur quod magnum est & quod parvum. Perspicuum est igitur, ea iis esse quae cum alijs comparantur. Praeterea siue quis haec ponat in quantis, siue non ponat, tamen nihil eis est contrarium. Quod enim non potest per se intelligi, cum aliquo comparatur, qui potest ei quicquam

esse contrarium? Præterea si magna paruis contraria sunt, in eodẽ simul contraria erũt, & idem sibi ipsi aduersum. Accidit enĩ, vt res eadẽ sit simul magna & parua, Est enĩ ad hãc parua eadẽ magna ad alterã. Eadẽ igitur res eodẽ tempore et parua est & magna. Ita simul cõtraria accipit. Nihil autẽ simul cõtraria accipit. Ut in substãtia perspicitur, in qua cum esse cõtraria possint tamen nulla simul in morbo est, & valet, nec alba & nigra simul est, nec aliud quicquam est in quo simul cõtraria esse possint. Atque etiã eadem res sibi ipsa aduersa erit. Si enim res magna parua contraria est, eadem etiã simul & magna & parua, certẽ eadem res sibi erit contraria. At fieri non potest, vt aliquid sibi sit cõtrarium. Non igitur sunt parua magnis contraria, nec multa paucis. Ex quibus efficitur, vt etiã si quis hæc non dicat in ijs esse quæ cum aliquo cõparãtur, sed in quantis, tñ eis nihil sit contrariũ futurũ. Sed quãtorũ repugnãtia in loco apparet maximẽ. Summũ enim locum in fimo cõtrarium ponunt, mediam regionẽ in fimum locum appellantes, quòd intermedium & mundi terminos longissimum interiectum sit interuallum. Atque etiã ex his duobus videtur ceterorum contrariorum definitio. Contraria enim definiuntur, quæ in eodem genere plurimum differunt. Nec verò illud magis aut minus in quantis reperitur. Ut res duorũ cubitorum non asciscit alia alia

magis rei huius naturam atque rationem. Quod eodem modo iudicandum est de numero, veluti tria non magis quam quinque numeri nomen obtinent, nec quinque potius quam tria: ne tēpus quidem aliud alio magis aut minus tēporis appellatur nomine. Quāta igitur nec magis nec minus dicuntur. At quantorum maxime propriū est, paria et imparia nominari: quāta enī quae diximus omnia vel paria vel imparia vocantur, ut corpus par vel impar dicitur. Itemque numerus et tempus par & impar. Similiterque singula quae dicta sunt, vel aequa vel nō aequa dicuntur. Cetera vero quae nō sunt in quantis, non admodum aequalia, vel inaequalia nominantur, Ut cōmutatio non admodum dicitur aequa vel non aequa, sed potius similis vel dissimilis: & res alba non ferē aequa vel non aequa, sed similis vel dissimilis. Est igitur hoc quantorū maxime proprium, ut paria vel imparia dicantur.

¶ DE IIS QUAE CUM ALI
quo conferuntur.

EA autem cum aliquo conferuntur, quorum vis ea est & naturae ut aliorum esse dicantur aut quoquo modo aliter cum alio conferantur, veluti maius quicquid ipsum est, id omne alteri tribuit, aliquo enim maius dicitur. & duplum, id ipsum quod est ad alterum refertur, quoniam alicuius rei duplum est, itemque cetera omnia eiusdem generis. Sunt etiam haec in ijs quae cum aliquo

conferuntur, ut habitus, ut affectio, ut scientia, ut situs. Haec enim omnia quicquid sunt, aliorum sunt, aut quomodo cum aliter cum altero conferuntur, ac nihil praeterea. Nam & habitus, alicuius habitus dicitur: & scientia, alicuius scientia: & situs, rei cuiuspiam situs. Eadem est ceterorum omnium ratio. Sunt igitur quae cum aliquo conferuntur ea, quorum vis omnis et natura alterius esse dicitur, vel quae quoquo modo ad alterum referuntur. ut mons ad alterum magnus dicitur, quippe cum ad aliquid mons magnus nominetur. Quod simile est, alicui etiam simile dicitur, ceteraque omnia generis eiusdem eodem modo cum aliquo conferuntur. Sunt autem quaedam situs genera, accubatio, status sessio, situs autem in iis est, quae cum aliquo conferuntur. Sed iacere, stare, sedere non sunt ipsa quidem situs, ab iis autem generibus situs quae diximus orta sunt. Reperitur etiam in iis quae cum aliquo conferuntur repugnancia, ut virtus vitio est contraria, cum utrumque in iis sit quae cum aliquo comparantur & ignorantia scientia. Nec vero omnibus data sunt contraria. Duplo enim nihil adversatur, nihil triplo, nec ulli eiusdem generis. Illud autem magis & minus in iis reperitur quae cum aliquo conferuntur. Nam & quod simile ac dissimile est, similius dissimiliusque dicitur: & quod par & dispar est, aliud alio magis par & dispar, cum utrumque in numerum eorum veniat, quae cum aliquo conferuntur. Quod enim si-

mile est, cuiusdam simile: & quod par est, alicui par esse dicitur. Quamquam non omnia quae cum aliquo comparantur, illud magis & minus admittunt. Neque enim duplum magis aut minus duplū quā alia habetur, nec quicquam eiusdem generis.

Omnia verò quae in hoc genere sunt, reciprocantur. Vclut seruus, domini seruus: vicissimq; dominus, serui dominus esse dicitur. Et vt duplum, sic vicissim simplum dupli simplum habendum est. Itemq; & maius minore maius, & minus maiore minus dicitur. Eadem est ratio ceterorum, nisi quòd interdū casus dissimilitudo rationem dicendi commutabit. Quamquam enim scientia, rei quae sub scientiam cadit, dicatur, tamen res quae scientiae subiecta est, scientia non dicitur sed sub scientiam cadere dicitur: & sensus, rei quae sub sensum cadit sensus est, vicissimq; res subiecta sensui, non dicitur sensus, sed sub sensum cadere. At enim reciprocari nonnunquam ista non videbuntur: quoties non accōmodatum ad id quod dicitur, verbum exprimit is qui rē declarat. Ut si quis alam auis esse dixerit, non vicissim dicat auem alae esse, cum praesertim primum quod dedit, non esset verbum proprium, auis ala. Non enim hoc ipso quia auis sit, ala eius propria est, sed quae pennigera sit. Si quidē plerisque alijs pēnae attributa sunt, quae in numero avium non habentur. Ergo si apte & accōmodate ad

rationem dicendi verbum exprimat, continuo recipro-
 cantur. Velut penna pennigeri penna, vicissimque pen-
 niger penna penniger. Atque etiam hoc loco interdum
 sanè si nullum accommodatum sit rebus nomen impositum,
 nomina facienda sunt necessario. Ut si gubernaculum
 dicatur navis esse gubernaculum, haud probè fiat. Neque
 enim hoc ipso quod navis sit, eius gubernaculum esse dicitur
 cum naues sint, quae nulla gubernacula habeant. Itaque
 non est hoc loco reciprocatio. Navis enim non solet dici
 gubernaculi navis: aptiorque ratio dicendi fiat, si guberna-
 culum rei gubernaculo instructa esse dicatur, quando qui-
 dem res instructa gubernaculo ob id dicitur quod guber-
 naculum habeat. Similis est ratio ceterorum, ut caput ap-
 tius capitati, quam animalis: quippe cum non quia animal
 sit caput habeat, carent enim capite multa animalia. Sed
 ita facillimè nomina imponentur rebus quarum nulla sunt
 propria, si à primis, eorum etiam declinatione quadam de-
 ducantur nomina quibus cum ipsa prima comparantur.
 Id quod in his perspicere potest de quibus modò diximus, ut à
 penna pennigerum, à gubernaculo quod gubernaculo regitur.
 Quare quae cum aliquo conferuntur, si aptè et accommodatè
 dicantur, recipiuntur omnia. Nam si cum alio aliquo
 conferantur quam quod proprie ac per se respiciant, non
 recipiuntur. Dico autem, ne ea quidem vicissim inter se
 respondere posse, quae omnium consensu recipiuntur, etiam si.

imposita eis sint nomina, si quidem ad aliquid eorū quæ
 accidūt, nō ad id ad quod proprie affecta sunt accōmo-
 dabuntur. Veluti seruus si non domini sed hominis aut
 bipedis aut cuiuspiam eius generis seruus dicatur, certē
 nulla futura est inter eos reciprocatio. Neq; enim homo
 esse serui homo dici potest, propterea q̄ non est ea apta &
 propria dicendi ratio. Quod si aptè & accōmodatè ad
 id ad quod refertur, verbum exprimat, apta ad ipsū
 illud semper erit dictio, etiā si oīa quæ aduentitia sunt
 detrahantur, ijs solis remanentibus, cum quibus illa cō-
 feruntur. Ut seruus si cum domino conferatur, profectō
 sublatis detractisq; omnibus, quæ domino ascititia
 & aduentitia sunt: velut cum bipedem esse, & natum
 ad scientiā et cognitionem, & hominem, relicto illo solo,
 eum herū esse, tamen semper ad ipsum referetur. Siquidē
 seruus, domini seruus nominatur. Nā si parū accōmoda-
 tum ad id cū quo cōfertur, nomē reddatur, separatis cæ-
 teris ōnibus, relicto autē eo vno, cui adiūctum erat mini-
 mē cū eo cōferetur. Accōmodetur enim exēpli gratia,
 seruus ad hominē, et ala ad auē, se iūgaturq; ab homine
 heri appellatio. iā seruus cū hoīe non cōparabitur: itēq;
 ab aue separaretur pennigeri ratio, non iā ala veniet in
 numerū eorum quæ cum aliquo cōferuntur. Sublato o-
 nim penigero, nullius certē ala est futura. Quapropter
 verbum accipiendum est cum quo alterum ritē confera-

tur. Quod si nomen sit impositum, facilis est verbi accommodatio. Sin nullum sit profectò faciendum nouum necessariò est. Quæ si hoc pacto omnia tribuantur, perspicuum est, quæ cum aliquo conferentur, reciprocatur in omnia. Iam quæ sunt in hoc genere, simul sunt natura & ordine. Ac impleris que id verum est, in alijs non item. Simul enim atque duplum est, & simplum est: & si simplum sit, duplum quoque est, & si dominus sit, seruus sit. necesse est: & si seruus sit, & dominus. Similis est ratio cæterorum. Atque etiam tollunt hæc inter se omnia. Neque enim sublato duplo esse, simplum vlllo pacto potest aut simplo sublato, duplo loci aliquid relinquitur. Eadè est aliorum ratio, quæ sunt eiusdem generis. At non in omnibus ijs quæ cum aliquo conferentur, id verè dicitur, ea simul esse ordine natura. Nã res ea quæ sciētia subiecta est, prior est natura ordine sciētia, q̄ ferè res postq̄ iã sunt sciētia cõprehēdamus. In paucis enī, aut in nullis potius scientiam simul esse cum re quæ sub scientiam illam cadit, perspicui potest. Præterea sublata re quæ sub scientiam cadit, scientia quoque tollitur. At sublata scientia, id quod cadit sub scientiam non tollitur. Siquidem si nulla sit res subiecta scientiæ, non est scientia, quoniam nullius erit rei scientia. At vero sublata scientia, nihil prohibet rem esse eam quæ sub sciētiam cadat. Ut de orbis quadratura (si scientia cõprehendi possit)

nec dum scientia est, cum interim cadere possit sub sciē-
 tiam. Iam vero sublato animante, nullus locus sciētiæ re-
 liquitur, cum interim res multa comprehendī possint sciē-
 tia. Similis etiam ratio eorum est, quæ in sensibus cerni-
 mus. Res enim subiecta sensui, sensu antiquior est. Subla-
 ta enim re, quæ cadit sub sensum, sensus tollatur necesse
 est: sensu vero sublato, non tollitur quod sensu percipi po-
 test. Nam sensus & in corpore sunt, & circa corpora ver-
 santur. At qui sublata re quæ sensus mouet, etiā corpus,
 quoniā in ijs quæ sensus mouētia sunt habetur, tollitur.
 Et si nullū sit corpus, nullus futurus est sensus. Re igitur
 quæ subiecta est sensui sublata, sensus vnā tollitur, sensus
 autē si subtrahantur, sensus mouētia quæ sunt, minimè
 tolluntur. Sublato enim animali, sensus quidem tolli-
 tur corpus autem quod cadat sub sensum, remanet, ut ca-
 lida, dulcia, amara, ceteraque omnia quæ sensū mouēt.
 Postremo sensus vnā cum eo quod vim habet sentiēdi exi-
 stit: quandoquidem vnā cum animali sensus oritur.
 Res autē subiecta sensibus, animali & sensu antiquior
 est. Nam & ignis, & aqua, et cetera eius generis ex qui-
 bus constant animantes, animalibus & sensibus omni-
 bus antecedūt. Sensu igitur id quod sensus mouet, est an-
 tiquius. Sed hoc loco quæstio quædam existit, nullā ne sit ef-
 sentia, id quod videtur, in ijs sit quæ cum aliquo conferē-
 tur, an id fieri possit in nōnullis secundis, substantijs. Nam

id quidem verum est de primis substantijs, quippe cum nec tota nec partes primarum naturarum ad aliqua referantur. Neque enim aliquis homo cuiuspiam homo dicitur, neque hic vel ille bos alicuius certus bos. Similis est ratio partium. Manus enim aliqua, non appellatur alicuius certa manus, sed alicuius manus: et caput quoddam non cuiuspiam quoddam caput, sed alicuius caput vocatur. Quod idem in plerisque secundis essentijs contingit. Ut homo cuiuspiam homo non dicitur, nec bos, bos alicuius, nec lignum, alicuius lignum, sed alicuius possessio.

Atque id quidem perspicuum est, haec talia omnia in ijs non esse quae cum aliquo conferuntur. De quibusdam autem secundis essentijs quaestio est. Veluti caput, alicuius caput: & manus, cuiuspiam manus dicitur: itemque caetera generis eiusdem. Videntur igitur haec in ijs esse quae cum aliquo conferuntur. Ac si satis explicata perfecteque tradita eorum est definitio quae cum aliquo conferuntur profecto aut magni negotij est substantiam nullam in hoc genere esse docere, aut certe id fieri non potest. Sin secus, suntque ea demum in ijs quae cum aliquo conferuntur, quorum vis omnis & natura in eo posita est, ut ad aliquid affecta sint, certe aliquid quod contra haec valeat, afferatur. Et quanquam prior definitio in omnia ea valeat, quae cum aliquo conferuntur: tamen non idem est rem aliquam id ipsum quod est alterius dici et rem aliquam id modo

modo esse quod ei, aliquo comparatur.

Ex quo perspicuum est, eum qui certo sciat aliquid eorum quae in hoc genere sunt etiam illud cum quo confertur, probe intellecturum: Quod etiam hinc intelligi potest. Nam si quis quippiam in iis esse quae cum aliquo conferuntur sciat, (est autem vis & natura eorum quae sunt in hoc genere, ad aliquid certo quodam modo affecta esse) illud etiam sciat necesse est quam ad rem id ipsum quo quo pacto sit affectum. Nam si quam ad rem illud affectum sit quoquo modo, prorsus ignoratne, illud quidem intelliget, an ad aliquid affectum sit quoquo modo. Atque id in rebus singulis perspicui potest. Ut si quis hoc vel illud certo sciat duplum esse, is continuo cuius id sit duplum probe noverit. Si enim nullius eorum quae certa sunt & definita, duplum ipsum noverit, ne illud quidem an sit duplum prorsus intelliget. Itemque si certo sciat quispiam hoc vel illud, esse melius, idem quo illud sit melius statim probe intelligat necesse est. Ob id autem quod deteriore si praestantius non incerte cognosceret. Opinio enim haec est non scientia. Neque enim adhuc certo sciet, deteriore melius esse quonia si res ita ferat, nihil eo sit deterius. Quapropter illud quidem perspicuum est, si quis probe noverit aliquid eorum quae cum aliquo conferantur, eum necesse esse illud etiam probe nosse, cum quo conferatur. At vero caput, manum, & caetera eiusdem generis, quae sunt

in essentijs, ea quidem quicquid sunt qui sp̄ia certò sciat
 necesse est: id verò cum quo conferantur, non necesse est.
 Cuius enim hoc caput sit, cuiusq; hæc manus, cognito ca-
 pite, cognitaq; manu, certò sciri nō potest. Non sunt igitur
 hæc in ys quæ cum aliquo conferuntur. Quòd si hæc
 non sunt in ys quæ cum aliquo conferantur, certè verè
 dicitur, substantiam nullam in numerum eorum veni-
 re quæ cum aliquo cōferantur. Quamquam autem dif-
 cile est, aliquem qui in his non sit multum diuq; versa-
 tus, de his talibus certum aliquid affirmare, tamē singi-
 latim de his quæstionem ponere, magnæ utilitatis est.

DE QUALITATE.

Qualitatem autem voco, ex qua quales nomina-
 mur. Qualitatis autem genera sunt plura. Unum, ha-
 bitus & affectio. Sed habitus hoc differt ab affectione, q̄
 habitus longinquior est, & permanentior, quales sunt
 scientia, atque virtutes. Scientia enim in ys est quæ per-
 manent diuturnaq; sunt, etiam si scientia aliquis sit me-
 diocriter instructus: nisi vi morbi aut alicuius eiusdem
 generis per magna inciderit mutatio, Eadem est ratio
 virtutis. Ut iustitia, ut tēperantia, & cetera eiusdē gene-
 ris, non facile euelli mutariq; possunt, At vero affectio-
 nes facile cōmutari, celeriterq; euelli possūt & distrahi.
 ut calor, ut frigus, ut morbus, ut bona valetudo òniaq; quæ
 sunt generis eiusdem. Nam & his homo quodam modò,

afficitur, & celeriter ex calore in frigus commutatur, & ex bona valetudine in morbum. Quod idem in ceteris talibus contingit, nisi aliqua eorum longinquitate temporis in naturæ habitum sic transferantur, ut vel omnino tolli non possint, aut a grege eici. quæ tum habitus appellari licet. Illud autem perspicuum est, ex his in habitibus habenda esse ea, quæ diuturniora sunt, quæq; permanentiora. Nam qui scientiæ aliquam particulam tenent, non firmam memoriæ, sed exili, in ijs habitum esse non solemus dicere, quanquam quodammodo affecti sunt scientiæ, aut in bonam, aut malam partem. Hoc igitur inter habitum & affectionem interest, quod hæc facile desistere potest, ille diuturnior est, difficulterq; diuellitur. Habitus vero etiam affectiones sunt affectiones autem non necesse est vicissim esse habitus. Nam & y in quibus habitus insunt, ijs etiam afficiuntur, & qui affecti sunt, ijs non continuo habitibus sunt præditi. Alterum genus qualitatis est, ex quo aliquos pugilum habitum gerere & ad cursum valere, alios ad bonam valetudinem & ad morbos proclives esse dicimus, & omnino ea omnia quæ à vi naturali, aut imbecillitate appellantur. Non enim ex eo hæc dicuntur, quod affecti sint quodam certo genere, sed quia vim quadam aut imbecillitatem eis natura tribuit, quæ aptos animos habent ad facile aliquid faciendum, nihilve patiendum. Ut pugilum et cursorum habitu esse dicuntur, non ex eo quod affecti

sunt quodammodo, sed quod natura valent, aut non valent ad aliquid facile obeundum. Valentes etiam appellantur quod vim habeant naturalem ut non facile nec leui de causa de statu sua valetudinis dimoueantur. Imbecilli autem, quod tam infirma sunt valetudine ut statim quavis ex causa comoueantur. Similis est ratio durorum & mollium. Durum enim dicitur ex eo, quod in eo vis insit quaedam innata, impediens quominus facile secari queat. Molle autem, quod in eo vis ea non insit. Tertium qualitatis genus conficiunt patibiles qualitates ac perturbationes: in quo genere sunt dulcedo, amaror, acrimonia, quaeque sunt eiusdem generis: itemque calor, frigus, candor, atrox. Has autem esse qualitates hinc perspicitur, quod ea in quibus insunt, qualia ex eis nominantur. Ut mel, quia dulcedine perfusum est, dulce appellatur: & candidum corpus, quod candore praestet. Quod idem in ceteris contingit. Sed patibiles qualitates vocantur, non quod ea quae eas receperunt, affecta sint aliqua ex parte. neque enim mel ex eo dulce dicitur, quod affectum sit quippiam, nec quicquam tale. Itemque calor et frigus qualitates vocantur patibiles non ob eam causam quod ea in quibus insunt, passa sint, aliquid. Sed patibiles qualitates ex eo dicuntur, quod in sensibus omnes haec qualitates, quas modo nominavi, motum quendam & affectionem efficiant. Nam & dulcedo quaedam motum affert gustatui, & calor tactui, & cetera.

eiusdem generis. At vero candor & nigror alique colo-
 res non eodem modo, quo ea quæ diximus, qualitates di-
 cuntur, sed quæ à perturbationibus motionibusque nata sint.
 Nam commutationes multas colorum ex perturbationibus
 oriri, hinc intelligi potest, quod quando quis pudore affici-
 tur, ruber fit, & qui metuit, pallidus, itemque cæteris eius-
 dem generis. Quo circa si cui natura aliquam talē mo-
 tionem tribuerit, verisimile est eum simili fore colore. Quæ
 enim cum pudore aliquis affectus est, in corpore nascitur
 affectio eadem à natura institutione existere potest, ut na-
 tura etiam similis color oriatur. At quæ qualitates or-
 tum habent & originem ab affectionibus, quæ vix tolli
 possunt, ac permanent, patibiles nominantur. Sive enim
 à prima institutione natura pallor aut atror extitit, qua-
 litas dicitur (quales enim ex eis appellamur) siue longo
 morbo aut ardore eadem comparata sunt qualitates, nec
 facile corrigi possunt, aut per omne tempus ætatis valent,
 qualitates etiam hæc patibiles nominantur, si quidem ex
 ijs quales appellamur. Quæ autem ab ijs quæ facile eu-
 li possunt oriuntur, motiones dicuntur, patibiles qualita-
 tes non item, quando quidem non ex ijs homines quales no-
 minantur. Neque enim qui erubuit, ob id ipsum quod pudore
 affectus est, ruber vocatur: nec qui metu expalluit pal-
 lidus: sed potius non nihil perturbatus fuisse dicitur. Ita

perturbationes sunt hæc quidem omnia, patibiles qualitates non sunt. Similiter in animo & patibiles qualitates dicuntur & perturbationes. Quæ enim simulac orti sumus, ex motionibus quæ difficulter euelli possunt, oriuntur: eæ etiam qualitates nominantur. ut mentis è sua sede amotio, ut ira, & cætera eiusdem generis. Nam quales ex ijs nominamur, ut amentes, ut iracundi. Itemq; omnes mentis ex suo statu depulsiones quæ non natura sed temerè & fortuito hominibus eueniunt, aut quæ vix euelli possunt, & si quæ ijs similia: quippe cum ex ijs quales nominemur. At quæ constant ex ijs quæ facile ac cito dissipari possunt, vocantur perturbationes, ut si quis iracò motus, fiat iracundior. Neq; enim iracundus appellatur ex eo quod in hac perturbatione iracundior existat, sed potius q; aliquid acceperit, & quasi passus sit dicimus, Perturbationes igitur hæc, nõ qualitates vocantur. Quartũ qualitatis genus est figura, & ea quæ in quoq; est forma, itémq; rectitudo, & obliquitas, & si quid aliud his simile est. Nam ex his aliquid quale dicitur. Nam & triangulum & quadratum & rectum. & obliquũ esse, quale quiddã nominatur, Atq; etiam ex forma quale aliquid nominatur. Rara autem & crassa, aspera & leuia quale quiddã illa quidem videntur significare, sed aliena sunt ab ea quæ qualitatis propria est affectione. Situm enim potius verba talia declarant. Crassum

enim quid dicitur, q̄ eius partes, inter se propè cohererēt.
Rarum autē id cuius partes inter se disiuncta sunt. Le-
uia, quòd partes quodammodo in rectum sita sint. Aspe-
ra, quòd partes alia emineāt, alia superētur. Alia etiā
fortasse sunt genera qualitatis, sed hæc sunt ferè quæ
maximè in omnium ore versantur. Ac qualitates qui-
dem quid sint qualesq̄, diximus. Qualia autem sunt
ea quæ ab eis sunt cognominata aut quoquo alio modo
deducta, pleraque enim ac fere omnia ab ijs nomina du-
xerunt. ut à candore candidus, à grammatica gramma-
ticus, à iustitia iustus, itémq̄ cætera eiusdem generis.
Sunt autem quidam, qui quoniam nomina nulla impo-
sita sunt qualitati, nomina sua ab ea non trahant, ve-
lut cursor & pugilis qui ex vi innata nominatur, nomē
non traxit ab ulla qualitate. Neque enim imposita sūt
rebus ijs nomina, ex quibus quales hi appellantur, per-
inde atque scientijs à quibus hi pugiles aut palæstrici
nominantur propter affectionem. Ars enim pugilum,
& palæstra eæ artes appellantur, à quibus quales ijs no-
minis adiunctione & coniugatione appellantur. Inter-
dum impositum nomen est qualitati, cum interim id
quod quale ex ea dicitur, nomen non mutuatur ab ea, ut
à virtute, virtute præditus. Virtute enim præditus dici-
tur aliquis, quòd virtutem habeat, nec est simplex à vir-
tute cognominatum. Idq̄ in paucis contingit. Sunt igi

sur qualia ea, qua nomina sua ab ijs qualitatibus de quibus differui sumpserunt aut alio quodammodo ab ijs orta sunt. Est autem qualitatibus inter ipsas repugnātia, ut iustitia iniustitia cōtraria est, & candor atrori, itēq; cetera eiusdem generis. Eadem est eorum ratio quæ ex ijs qualia nominātur. velut iusta in iustis contraria sunt, & nigra cādidis. Nec hoc in omnibus contingit. Rubris enim aut fusco coloribūsvet alibus, nihil cōtrarium est, cum sint qualia. Illud etiam intelligendum est, si vnū aduersorum in qualibus est, alterū etiam in ijs fore: quod singulatim ceteras categorias intuenti perspicere licet. velut, Si in iustitiæ contraria sit iniustitia, iniustitia autem sit qualitas, qualitas iniustitia sit necesse est. Nulla enī categoria præter qualitatem iniustitiæ cōuenit & accōmodatur. Similis est ratio ceterorū omniū quæ in qualitate contraria sunt. Recipiunt etiam intentionem & remissionem qualia. Nam & album aliud alio albius dicitur, & aliud alio magis minusve iustum. Atq; etiā incrementum ipsa ad se comparata recipiunt quod enī album est, fieri potest albius. Sed in plerisq; id fit, non in qualibus omnibus, Nam iustitiāne alia, alia magis minusve iustitia dicatur, quæstio est. Quod idē in ceteris affectionibus contingit. Nonnullis enim hæc in dubiū veniunt. Iustitiam enim iustitia minorē maiorēve, aut valetudine valetudinem dici non putāt oportere. Aliū

quidem alio & magis valere dicunt, & iustiore, quod idem fit in grammatica ceterisque affectionibus omnibus. Sed ea quae ex ipsis nominantur, sine vlla controuersia magis & minus sibi adiungunt. Nam & alio alius peritior grammaticus est, & valentior, & iustior. At verò triangulus & quadratum illud magis & minus non probant, neque vlla alia figura. Ea enim in quae trianguli orbisque definitio valet omnia aequè trianguli orbisque sunt. Eorum autem quae trianguli orbisque non recipiunt definitione, nihil aliud alio magis dicitur. Nam nihilo magis quadratum quàm altera parte longius, est circulus, quippe cum in neutrum valeat circuli definitio. Omnino autem, nisi vtraque rationem eius rei de qua agitur, recipiant, nunquam alterum altero magis minusve dicitur. Non igitur in omnibus qualibus illud magis minusve dicitur. At eorum quidem quae adhuc commemorata sunt, nihil est qualitatis proprium, Similia autem aut dissimilia aliqua in solis qualitatibus reperiuntur. praesertim cum nihil simile aut dissimile dicitur alia re vlla, nisi ex qua illud quale appelletur. Est igitur qualitatis proprium, ab ea aliquid simile aut dissimile nominari. Sed nihil est quod vere arne quis nos dicat cum de qualitate disputarem, multa enumerasse eorum quae in ipsis esse dixerim quae cum aliquo conferantur. Et si enim habitus & affectiones ad ea retulimus, quae cum

aliquo conferuntur, in ijs que sunt ferè qualitatibus genera omnia, tamen res singulae nulla in ijs reperiuntur. Nã & scientia quæ genus est, quicquid ipsa est, alterius esse dicitur (alicuius enim scientia vocatur) & res singulae nulla quicquid ipsæ sunt, ad aliud referunt. Ut grammatica non dicitur alicuius grammatica, nec musica alicuius musica: nisi forte hæc ipsa propter genus, in ijs sunt quæ cum aliquo conferantur. Velut grammatica alicuius scientia dicitur, non alicuius grammatica: & musica alicuius scientia, non alicuius musica. Non sunt igitur res singulae in ijs quæ cum aliquo conferuntur. Quales autem ex singulis scientiis nominamur, quoniam eæ sunt in nobis, & artifices ex eo dicuntur, quod nonnulli singulis scientiis præditi sint. Quare singulae scientiæ etiam qualitates erunt, ex quibus quales appellamur, nec in ijs sunt quæ cum aliquo conferuntur. Postremo si idem sit & in qualitatibus & in ijs quæ cū aliquo conferuntur, nõ alienum est id ipsum in utroque genere collocare.

AGERE ET PATI.

AT QUÆ etiam agere patique & repugnantiam recipiunt, & magis ac minus. Calfacere enim & refrigerare sunt inter se contraria, & calescere & frigerare, et gaudere ac dolere. Reperitur igitur in his repugnantia. Item magis & minus. Nã & calfacere magis

ac minus licet, & minus calescere & magis, & maiorem
 minoremque percipere dolorem. Illa igitur agere & pati
 cum magis minusque copulantur. Atque de his quidem
 haecenus. In ijs quae aliquo conferuntur, situm esse, à situ
 nomen habere diximus. De ceteris categorijs quae sunt,
 quando, ubi, & habere, quoniam aperta sunt & non obscu-
 ra, nihil aliud trado nisi id quod initio dixi, habere idem
 declarare quod vestitum esse & armatum esse: & Ubi,
 ut, in Liceo, in foro, ceteraque omnia quae de ijs, dicta
 sunt. Ac de generibus quidem quae nobis proposuimus,
 satis multa dicta sunt.

DE CONTRARIIS.

NUNC de contrarijs, quot modis opponi soleant, dis-
 seramus. Contrariorum autem genera sunt qua-
 tuor. Unum eorum quae cum aliquo conferuntur: alterum
 eorum quae aduersa dicuntur, tertium eorum quae priu-
 tia, quartum eorum quorum alterum ait quid, alterum
 negat. Haec autem omnia, ut simpliciter rem proponam,
 contraria sunt, in ijs quae cum aliquo referuntur, ut du-
 plum simplum: in ijs quae aduersa dixi, ut bonum, ma-
 lum: priuantia, ut cecitas & aspectus: aientia & ne-
 gantia, ut sedet, non sedet. Ac ea quidem contraria quae
 cum aliquo conferuntur, quicquid ipsa sunt, contrarij
 esse dicuntur aut quoquo modo aliter ad id affecta sunt.

Ut duplum simpli, quicquid ipsum est, alterius esse dicitur: Est enim alicuius duplum, Scientia etiã, & res quæ sub scientiam cadit, ut ea quæ cum aliquo conferuntur, inter se contrario nomine opponuntur, quippe cum et scientia tota in re quæ ei est subiecta, versetur, & res quæ subiecta est scientiæ, ad scientiã tota referatur. Res enim quæ scientia comprehenditur, alicui scientiæ subiecta est. Quæ igitur, ut ea quæ cum aliquo conferuntur, inter se contrario nomine opponuntur, quicquid ipsa sunt, contrarijs tribuunt, aut quoquo pacto inter se affecta sunt. At vero quæ ut aduersa, contraria sunt, ne utquam inter se ita affecta sunt, ut vim naturamque suam inter se referant, sed tamen inter se sunt contraria. Non enim bonum, mali bonum appellatur, sed contrarium. Differunt igitur hæc inter se contrariorum genera. Quæ autem aduersa sunt eiusmodi ut necesse sit alterum inesse in ijs, in quibus natura insunt, aut de quibus dicuntur, inter ea nulla media interiecta sunt. Quorum verò non est necesse inesse alterum, in medio eorum aliquid est collocatum, Ut morbus & bona valetudo, in corpore nasci solent, & alterum necesse est, vel morbum vel bonam valetudinem animantis corpori conuenire. Impar etiam et par in numero dicitur, alterutrũque necesse est in numero reperiri: nec inter a grotationem & valetudinem, par & impar quicquam medium interiectum est. Quo

rum non est necesse alterutrum inesse, in medio eorum aliquid collocatum est. Veluti candor & atror in corpore natura nascuntur, & tamen non necessario alterutrum inest in corpore, cum praesertim non omne corpus album sit aut nigrum. Item malum & bonum & in homine & in alijs plerisque illa quidem dicuntur, sed tamen alterutrum non est necesse in ijs inueniri de quibus dicuntur: Non enim vel mala sunt, vel proba omnia. Ita que his interiectum est aliquid, ut inter album colorem, & nigrum, fuscus & pallidus, & ceteri colores, & inter malum & bonum, quod neque malum est, neque bonum. Ac nonnullis quidem medijs rebus imposita sunt nomina. ut fuscus & pallidus inter album & nigrum medijs sunt colores, & ceteri eiusdem generis: In alijs non est facile id quod medium est nomine vno appellare et exprimere: definitur autem vtriusque extremi negatione, velut quod nec bonum est, nec malum, quod nec iustum est nec iniustum. Priuatiã autẽ in eodem aliquo reperiuntur, ut in oculo cecitas & aspectus. Atque ut rem in pauca conferam, in quo natura debet ac solet esse habitus in eodem vtrunq; dicitur existere. Priuari verò tũ deniq; dicitur aliquid eorum quã apta sunt ad percipiendam rem, cum in quo debet inesse, aut quando debet haberi, nequaquam inest. Edetulum enim appellamus quempiam, non quòd dentibus careat, & cæcum, non qu

careat oculis, sed quod non habeant ea tum, cum na-
 tura apta sunt. Sunt enim quaedam quae à primo or-
 tu oculis careant & dentibus, quae tamen nec caeca
 nec edentula dicuntur. Priuari autem re, & ha-
 bere rem, non idem est quod priuatio, & habitus: quo-
 niam habitus est aspectus, priuatio caecitas: nec ha-
 bere oculos est ipse aspectus, nec caecum esse ipsa ca-
 citas. Nam & priuatio quaedam caecitas est & ca-
 cum esse, est priuatum esse, non priuatio. Deinde si
 idem esset caecitas, quod caecum esse, profectò de eodem
 utrunque diceretur: nunc caecus homo dicitur, caecitas
 homo non dicitur. Videnturq; inter se opponi priuari
 re, & habere rem, more eorum quae priuantia dicimus
 Eadem est enim ratio repugnantiae, Ut enim caecitas
 aspectui repugnat, sic caecum esse etiam & aspectum
 habere inter se repugnant. Ne id quidem quod sub af-
 firmationem & negationem cadit, idem quod affirma-
 tio & negatio declarat. Nam & affirmans est ora-
 tio, affirmatio: & quod sub affirmatione & negatione
 cadit, res est, non oratio. Haec autem inter se opponi ut
 assertio & negatio dicuntur, quoniam in his eadem ratio
 repugnantiae valet. Nam ut assertio & negatio inter se
 contrariae sunt, veluti sedet & non sedet: sic res quae
 utroque eorum continentur, ut sedere aliquem, & non
 sedere, contrario opponuntur nomine. Priuatiã vero non

opponi inter se more eorū quae cum aliquo cōferuntur,
 hinc intelligi potest, quod vis eorū non ex mutua contri-
 ctione intelligitur & pendet. Non enim aspectus, cecita-
 tis aspectus dicitur, neq̄ vllō alio modo ad eā affectus est.
 Similiter ne cecitas quidē aspectus cecitas appellatur.
 verū oculorū priuatio cecitas dicitur, oculorum cecitas
 non dicitur. Praeterea quae cū aliquo cōferuntur recipro-
 catur omnia. Itaq̄ si in ijs cecitas esset quae cū aliquo cō-
 feruntur, certē illud etiā reciprocaretur quo cū iūgeretur.
 At ei vicissim non respōdet. Neq̄ enī aspectus cecitati
 aspectus nominatur. Atq̄ etiam ne more quidem eorū
 contrariorum quae aduersa dixi, inter se contraria esse
 priuantiā hinc perspicitur. Nam contrariorum eorum
 inter quae non non est medium, alterutrum necesse est
 semper inesse, ijs quibus natura conueniunt, aut de qui-
 bus dicuntur. Inter ea enim nihil medium interiectum
 esse po- uimus, quorū alterutrū in eo reperiretur necessa-
 rio quod vim ad id accipiēdū haberet. veluti inter morbiū
 & bonam valetudinē, inter parem numerum et imparē.
 Inter quae autem medium est, nunquā necesse est alteru-
 trum in vlla re inueniri. Neq̄ enim necessario albū est
 aut nigrū, neq̄ calidum aut frigidū id omne, quod vim
 habet hac recipiendi. quippe cū nihil prohibeat aliquid
 eorū, quae inter haec ipsa media sunt interiecta, cōuenire.
 Iā verò inter ea etiā mediū aliquid est, quorū alterutrū

eo non reperitur necessario, quod id recipere potest, nisi quibus natura alterum tributum sit. ut ignis natura calidus est, & nix alba. In his enim necessario alterum reperitur, non alterutrum, utrumuis occurrat. Neque enim fieri potest ut ignis frigidus sit, aut nix atra. Ergo non necesse est alterum eorum in omni re inesse quæ vim habet ad recipiendum, sed in ea sola cui alterum innatum est, & insitum, atque ei alterum definite conuenit, non alterutrum. At verò priuantium neutrum verè dicitur, præsertim cum non semper necesse sit in eo quod recipere illa potest, inesse alterum. Cui enim nondum natura conuenit aspectus, is neque cæcus esse, neque despiciere dicitur. Ita nunquam hæc in ijs esse possunt aduersis & contrarijs, inter quæ non est mediū. Nec in ijs quidem, quibus medium interiectum est. Necesse est enim in omni re quæ vim habeat ad ea recipiēda, inesse alterum. quoniam quod tempus à natura constitutum est ad despiciendum, in eo animās vel cæcus est vel despicit. atque eorum non præfinite alterum dicitur, sed alterutrum. At verò eorum contrariorum inter quæ medium est, nunquā alterum in omnibus quæ recipere possunt, sed quibusdā solum, idque præfinite alterum, non alterutrum, inest necessario. Quare perspicuum est, neutro modo priuantia inter se contraria esse, quo contraria sunt inter se ea quæ aduersa nominauimus. Postremo contrariorum quan-

diu res subiecta est fieri potest inter ipsa cōmutatio, nisi
 si cui alterū natura sit tributū vt igni calidū esse. Nā
 & valentes in morbū incidere possunt, et alba nigra fie-
 ri, & frigere quæ calescunt: ex bono etiā improbus, &
 vicissim ex malo probus effici potest. Præuus enim, si ad
 meliorem usum rationē que ex mala deducatur, iam habe-
 at ad virtutem progressionis aliquantū. Cum autem se-
 mel, vel parum in virtute processerit, profectō aut perfe-
 ctam sapientiā mutatione morū consequetur, aut certē
 magnam in virtute faciet progressionē. Semper enim
 aptiores animos hōbet ad virtutem, quauis parū initio
 in ea processerit, vt verissimile sit eum maiorem progressū
 esse facturū. Quod si sit sempiternū, tandē certē aliquā
 do, nisi tēpus impediāt perfectā sapientiā cōsequetur.
 At priuātibus nulla inter se fieri mutatio potest. Et si
 enim ex re in priuationē sit progressus & cōmutatio, ta-
 men regressus ex priuatione in rem quæ amissa est fieri
 nullo modo potest. Neq; enim qui oculis semel captus est
 vnquā postea iterū despexit: nec caluus comā recepit, nec
 edentulus dentes. Aientia autē & negantia non esse in-
 ter se contraria vllō generū quæ cōmemorauimus, ex hoc
 intelligi potest, quōd in his solis necesse est verū vnū esse,
 falsum alterū. Nam nec contrariorū necesse est semper
 alterū verum esse, alterū falsum, nec eorū quæ cum ali-
 quo conferūtur, nec priuātū. Ut bona valetudo et ægro

tatio aduersa sunt neutrumque nec verū est, neque falsum. Item que duplū & simplū quæ cū aliquo conferuntur, contraria sunt inter sese, nec alterū verū est aut falsum. Ne priuantiā quidē, vt aspectus & cecitas. Omni nō que nihil quod in coniūctione nō dicitur, verum esse aut falsum vllō modo potest. At quæ enumerata sunt, simplicia, non coniūcta sunt omnia. In ijs etiā cōtrarijs quæ coniūcta sunt id non videtur contingere. Nam cū valere Socrate, & Socratem aegrotare contraria sint, tamen non est semper horū alterū verū esse, falsū alterum. Etenim si in vita maneat Socrates, alterū verum, alterum erit falsum: Sin ex vita excesserit, vtrunq; falsum. Si enim Socrates nullus sit omnino, nec aegrotate eum verū est, nec valere. In priuantibus si omnino nullus sit, neutrum verum est: sin in vita sit, non semper alterū verū, alterum falsum est. Cū enim despiciere Socratē, & cecū esse Socratē priuantiā sint, tamē nō necesse est alterum verū esse vel falsum. Nam quo tēpore nondum ei natura aptus est aspectus, ambo falsa sunt: quo autem tempore in vita non manet Socrates, vtrunq; etiam falsum est, et despiciere eum, & cecū esse. At aientiū & negantiū siue Socrates in vita sit, siue nullus sit omnino, semper alterū falsum, alterū verum est futurū. Nam aegrotate Socratem, & non aegrotare, si is in vita maneat, perspicuū est alterum verū esse, alterā falsum. Itēque si discesserit ē

vita. Nam a grum esse eum, cū nullus sit omnino, falsū
 est: non a grum esse. verum. Quare aīetium et negantiū
 propriū illud est, eorum alterū verum esse semper, falsū
 que alterum. Bono autem malum contrarium est neces-
 sario, idq; ex inductiōe rerū singularum intelligi potest.
 vt bona valetudini morbus repugnat, iustitia iniustitia,
 fortitudini ignavia, et cetera eiusdē generis. Malo ve-
 ro aliās bonū, aliās malum contrariū est. Nam parum
 & nimium quae sunt in malis, inter se sunt contraria. si-
 militērque mediocritas, quae utriq; contrario nomine op-
 ponitur, in bonis est. Atque id quidē in paucis perspic-
 licet, in cōpluribus semper bona malis sunt cōtraria. De-
 inde contrariorū, si alterum sit in rerum natura, non est
 necesse esse alterum, quando quidē si omnes valentes sint
 bona valetudo erit, morbus non erit. Itēque si albi om-
 nes sint, candor erit, atror non item. Iam si Socratē vale-
 re & Socratē a grū esse contraria sunt, non possunt autē
 simul ambo eidē inesse certē si alterum sit, stare alterum
 nullo modo necesse est. Nam si Socratem valere verū sit,
 non erit verum a grotare Socratē. Atque etiā illud pers-
 picuū est, in ijs quae sunt eiusdē speciei aut generis, exi-
 stere solere contraria ea quae aduersa diximus. Ut bona
 valetudo, & morbus in corpore animantium, candor &
 atror omnino in corpore, iustitia & iniustitia in animo
 hominis sit & sunt. Postremo omnia contraria quae dixi-

mus aduersa, vel in eodem genere, vel in contrarijs generibus sita sunt, vel ipsa genera sunt necessario. Nam et calor ac calor in eodem genere, quia eorum genus color est sita sunt, & iustitia & iniustitia in generibus contrarijs illius enim virtus genus est, huius vitium: & bonum et malum non sunt ullius generis, sed ipsa sunt genera aliquorum.

DE MODIS PRIORIS.

PRIVS aliud alio quadrifariam dicitur. Primum genus est & aptissimum, tempore, ex quo aliud alio antiquius appellatur. Antiquius enim quid dicitur ex eo quod tempore antecedit. Alterum a quo non retro comeat consecutio: quo in genere unum duobus prius est. Nam si duo sint, continuo sequitur unum esse. Unum autem si sit, non necesse est duo esse. Ita non vicissim retro comeat, consequens esse si unum sit, ut duo sint. Prius igitur huius generis dicitur, a quo non comeat retro vicissim consequentia. Tertio, quodam ordine prius appellatur, id quod in artibus & orationibus videri licet. Nam in artibus iis quae demonstrationes adhibent, aliquid prius ordine & posterius continetur. initia enim & elementa priora sunt ordine iis quae describuntur, & in grammatica elementa priora sunt syllabis. Eadem est ratio orationum. Principium enim prius est ordine narratione. Extra ea etiam quae enumerata sunt genera, quod melius est, & in maiore pretio, id prius naturae ordine videtur. Solent enim ple

riq; eos qui apud ipsos sunt in nomine & gloria, quosque pluris faciunt, principes & antiquiores sibi dicere: quod genus fere alienissimū omnium habetur. Atque hi sunt fere Prioris modi, qui feruntur. Est etiam præterea aliud eius genus. Eorum enim quæ vicissim retro cōmeant in argumētatione quod causa est quomodocunq; cur sit alterum, id recte prius natura ordine dicitur. Esse autē eius generis quædam, hinc intelligi potest, q̄ esse hominē & vera de ea oratio, sic recipiuntur, ut si homo sit, vera sit oratio, esse hominem: & si esse hominē vera sit oratio sit homo. Vera autē oratio minime causa est, cur res sit, resque potius causa est quodammodo, cur vera sit oratio. Nam quia res sit, idcirco vel vera vel falsa oratio dicitur. Quinq; ergo modis alterum altero prius habetur.

DE MODIS SIMUL.

SIMUL autem sunt ea omnino & propriè, quorū sortus in eodem tēpore est. Neutrū enim horū nec prius nec posterius esse potest. Hac autē simul in tempore dicuntur, Natura vero simul sunt, ea, quæ recipiuntur illa quidem in argumētatione, quæ si unū sit alterū esse concluditur, sed neutiquā alterum causa est ortus alteri qđ i duplo et simplo cernere licet, quæ sic recipiuntur, ut si duplū sit etiā simplū si: et si simplū sit, sit duplū te neutrū causa alteri ortus afferat. Atq; etiā ea quæ ex eodē genere quasi ex altera parte diuidendo respōdent, simul

natura esse dicuntur. Ea autem ex altera parte cum diuiduntur: inter se respondent, quæ ex eadem sunt diuisione. ut pennigerum terrenum & aquatile, in quæ animal diuiditur. Atque horum neutrum altero prius est, sed simul natura sunt. Quæ eadem in species secari possunt, ut dicamus pennigerum aliud gradiens, aliud aquatile. Sunt igitur illa etiam simul natura, quæ cum sint ex eodem genere, eadem diuisione continentur. Genera autem formis antiquiora sunt semper. Neque enim vicissim retro commeant, cum esse vnum si sit alterum conficitur: ut si sit aquatile, sit animans: at si sit animans, non sit necessario aquatile. Sunt igitur simul natura, & quæ reciprocantur, cum neutrum causa sit ortus & status alteri, & quæ inter se ex eodem genere diuiduntur. Sed ea omnino simul sunt, quorum ortus eodem est tempore.

DE MOTUS GENERIBUS.

MOTUS autem sex sunt genera, ut ortus, ut interitus, ut accessio, decessio, commutatio, et loci commutatio. Acceteras quidem motiones inter se differre, hinc perspicui potest, quod ortus non est interitus, nec incrementum imminutio, nec loci commutatio. Eadem est ratio cæterarum. In commutatione autem hoc dubium est, sit ne necesse id quod commutatur aliqua superiori motione mutari. Quod non ita est. Accidere enim potest, ut omnibus perturbationibus, aut certe permultis agitemur, cum in-

terim nulla ceterarum motionum in huius veniat socie-
 tatem. Neque enim aut crescere, aut imminui necesse est
 id quod ex perturbatione mutatur. Similis est ratio cete-
 rarum. Ita necesse est diversam esse à ceteris motioni-
 bus cōmutationem. Etenim si eadem esset, profectò quod
 cōmutatur omne vel augeri oporteret, vel diminui, vel a-
 liquem aliū motum consequi. At non est necesse. Simi-
 terque id quod crescit, aut alio motu agitatum est, com-
 mutaretur necessario. At qui sunt quaedam quæ cum
 crescant, eadē tamen nulla consequitur cōmutatio. Ve-
 lut quadratum circunieto gnomone, crescit illud qui-
 dem, sed tamen nihil commutatur. Quod idem in cæ-
 teris sit eiusdem generis. Quare differunt inter se motio-
 nes. Motui autem omnino quies cōtraria est, singulisq;
 singula. Nam & ortui contrarius est interitus & acces-
 sioni abscessio, & loci cōmutationi, in loco quies. Sed in
 loci mutatiōe maxima repugnātia dicitur: ut loci i fini
 mutationi, summi cōmutatio, & summi mutationi in fi-
 ni loci mutatio maxime aduersatur. At vero reliquæ
 motiōis nō est facile explicare, quod nā sit cōtrariū. Nec
 cōtrarium illius ullū est, nisi quis etiā in hac quietē quæ
 ad qualitatem pertineat, mutationi in contrariam qua-
 litatem contrario nomine opponat: sicut in loci mutati-
 one, quietem in loco, aut in contrarium locum mutatio-
 nem. Est enim cōmutatio nihil aliud, nisi in qualitate

mutatio. Ita contraria est qualitatis mutationi quies
 quæ in qualitate spectatur, vel certè in contrariam qua-
 litatem mutatio, vt album fieri & nigrum fieri, cōtraria
 sunt: quippe cum commutatio sequatur, quoties in con-
 trarias qualitates sit mutatio.

HABENDI etiã generam sunt plurima. Aut
 enim habere vt habitum & affectionem dicitur, aut
 aliam aliquam qualitatem. Scientiã enim & virtutes
 habere dicimur. Vel vt quantitã, vt qui certa est mag-
 nitudine, dicitur magnitudinẽ habere triũ quatuorve
 cubitorũ vel vt ea quæ corpus vestiunt, vt vestem aut tuni-
 cã habere dicitur qui spã. Vel in parte vt indigito an-
 nulũ. Vel tanquã partẽ, vt manũ vel pedem. Et tanquã
 in vase, vt modius habet & continet triticũ, vel vinũ am-
 phora. Nam & amphora vinũ, & modius triticũ conti-
 net. Hæc enim omnia quia vt vos quoddã illa continent,
 illa ipsa habere dicuntur, Habere etiam aliquid vt posses-
 sionem dicimus, veluti domum & agrũ. Atq; etiam vir
 mulierẽ habere, & virum mulier dicitur. Quæ significa-
 tio verbi habẽdi vna ex omnibus alienissima est. Neque
 enim aliud habere mulierẽ iudicamus nisi vna in domo
 habitare. Sunt alij quoque fortasse habẽdi modi, nos qui-
 dem omnes ferè exposuimus. qui crebris vsurpatur ser-
 monibus.

Aristotelis Stageritæ

DE INTERPRÆTATIONE LIB. I.

ber Ioachimo Perionio Benedictino Cor
mæriaceno interprete.

RIMUM constituendum est quid sit nomē, quid verbum, tum quid negatio & affirmatio, postremo quid enunciatio & oratio. Mentis quidem interpretis est oratio, scripta, orationis. Atque ut non isdem literis, sic nec vocibus quidem omnes isdem utuntur. At verò & sensa animi quorum primum verba nota sunt, & res quarum sensus animi speciem gerunt: idem apud omnes valent. Sed de his in libris de animo diximus. Non enim ad institutum sermonem pertinent. Ut autem in animo interdū veri & falsi notitia expers est, interdum necesse est alterutrū inesse: sic in oratione. Verum enim & falsum coniunctione & disiunctione rerum omne consistit. Quocirca perceptioni animi ei, quæ à vero & falso abest, nomina & verba respondent: ut homo, ut id quod album est, cum nihil additur præterea. neque enim verum quicquam falsumve enunciatur. Id quod hinc intelligi potest, quòd Tragelaphi verbum ali-

A

quid illud quidem significat, sed nondum quicquā verè aut falso dicitur, nisi aut esse aut non esse omnino adiūgatur, aut ad tempus accommodetur.

De Nomine.

Nomen igitur vox est ex instituto significans, omnis
 ex pers temporis, cuius pars nulla quicquā declarat
 separatim. Nam in Republica verbo, publica nihil per
 se significat, ut in hac oratione. Res publica. Sed non est
 simplicium iunctorūque nominum eadem ratio. prop-
 terea quòd in illis pars nullo modo significat, in his pars
 videtur illa quidem posse significare, sed tamen separa-
 tim i hoc toto sumpta nihil declarat omnino, velut i hoc
 verbo pronomen, nomen nihil per se significat. Ex insti-
 tuto autem dixi, quòd nullum nomen natura cōstat, sed
 cum quasi nota quaedam ad aliquid significādum erit
 impositum. Nam soni ij qui nullis literis exprimuntur,
 quales sunt beluarum, aliquid illi quidem significant,
 attamen nullus eorū ad nomen pertinet. Non homo etiā
 nominis vim non obtinet, nec ei nomen vllum impositum
 est, quo appelletur: quando quidem nec oratio est, nec ne-
 gatio. Appelletur sanè nomen infinitum, quòd a què in
 quavis re dicatur tam quæ est, quàm quæ nulla est. Hæc
 verò Ciceronis, & Ciceroni, & cætera eiusdem generis,
 non nomina, sed casus nominis vocentur. Huius hæc ra-
 tio est, quòd cum alia omnia eis sint cum nomine cōmu-

nia, iuncta tamen verbo est aut erit, nec verū nec falsum significant: quod in nomine fit semper. velut his orationibus, Philonis est, vel non est, nondum quicquam verē falsove dicitur,

De Verbo.

Verbum autem iā est, quod tempus adsignificat, cuius pars nulla significat separatim, semperque ea declarat & indicat quæ de altero dicuntur. Tempus autem dico adsignificare: ut valetudo nomen est, curari verbum, quod instans & præsens significat, & semper ea quæ de altero dicuntur indicat, qualia ea sunt, quæ de subiecto dicuntur, vel in subiecto insunt.

Non curatur autem & non incidit, nō appello verba, quāquam significatione sua tempus includunt, et in re aliqua semper coherant. Et quoniam nomē eis nullum impositum est, verba infinita appellari licet, quandoquidem tam in eo quod est quā in eo quod non est, æque dicuntur. Itēque curabitur & curatus est, non sunt habenda verba, sed casus verbi. Hoc autem à verbo differunt quod præsens tempus, verbum significat, illa id omne in quo interiectum præsens est. Ac verba si sola dicantur nomina sunt, significantque aliquid. Nam & qui ea enuntiat, intelligentiam imprimat in animo, & qui audit, quiescit: sit autē necne sit res, nondum exponit. Neque enim illud, esse aut nō esse, rem declarat, nec si ipsū

ens per se solū dicas nudū est. Id enī nihil est. significat autem coniunctionem quandam qua intelligi sine his qua copulantur, non potest.

De Oratione,

Oratio est vox qua significat, cuius pars aliqua se iuncta separatāque ut nomē, non ut affirmatio aut negatio significat, velut homo aliquid significat, non re esse, aut non esse: cui tamen si quid adiunctum sit, vel affirmatio erit, vel negatio non significat autem vocabuli hominis vna syllaba, Neque enim in hoc verbo forex, illud rex quicquam declarat, sed vox est solum: In iunctis autem significat illud quidem, ut dixi, sed nō per se. Quamquam autem ex instituto, quemadmodum dixi, non ut instrumentum, omnis significat oratio, non tamē omnis enūciat ac dicit sed ea sola qua vel verum vel falsum complectitur. Neque enim omnes id cōplectuntur. velut precatio, oratio est illa quidem, sed nec vera nec falsa. Ac cetera quidem quoniam artis Rhetoricæ vel poeticæ propria sunt, ab hac arte omnes expelli ac repudiari debent: qua autem quid de quodam dicit, ea sola retinenda est. Est autem primū enunciationis vnius genus, affirmatio, deinde negatio. cetera vna, cōiunctione fiūt Sed omnis ex verbo aut casu verbi cōstet enunciatio necesse est, Etenī hominis definitio nisi est vel erat, vel erit, vel aliquid tale adiungatur, nondum quicquam enun-

ciat: propterea quod totum hoc, animal gradus bipes, unum quiddam est non multa: neque enim una efficiunt orationem, propterea quod continenter ac sine ulla interpretatione pronunciantur haec verba, Verum id non est institutum disputationis. Una autem enunciatio est, quae aut unum aliquid declarat, aut quae una sit per coniunctionem. Multa vero quae vel multa, et non unum aliquid significant, vel carent coniunctionibus. Ac nomen quidem & verbum vocabula sunt tantummodo, quando quidem vere id dici non potest, eum qui sic aliquid voce exprimat, enunciare aliquid, siue rogetur, siue non rogetur: sed si quando quicquam uno verbo enunciatur, id eo tantum fit quod ita velit qui ita loquitur. Harum autem enunciationum, simplex alia est, ut quae aliquid de quodam dicit, vel aliquid cuiusdam inesse negat. Alia autem quae ex his constat, iam quasi coniuncta oratio est.

Sed simplex pronunciatum est, oratio quae aliquid de quodam dicit, vel negat, pro ratione temporum. Affirmatio est enunciatio quae aliquid de quodam dicit. Negatio est enunciatio quae aliquid inesse cuiuspiam negamus. Quando autem quod in aliquo inest, negari potest inesse, & quod abest alicui, dici potest adesse, & quod ad est, adesse confirmari potest, & quod abest, abesse, itemque in ceteris temporibus quicquid aliquis alteri tribuerit, id omne detrahere potest, & quod detraxerit, attribuere:

profectò omni affirmationi negatio, omni que negationi contraria sit affirmatio necesse est. Sit autem contradictio, affirmatio negatiòq; contraria. Opponi autē contradictorio nomine dico, eam que eiusdem rei est, & de eadē re dicit, de qua altera, non ē uerū uos ceteri que omnibus adiunētis, que contra Sophistarum molestas rationes constituta sunt & definita à nobis.

De subiectis & predicatis enunciationum.

Quoniam autem res partim uniuersa sunt, partim singula (uniuersas autem appello eas, que suapte natura dicuntur, in multis: singulas, que non dicuntur: ut homo, in rebus uniuersis est: in singulis, Calias) necesse est effari inesse aliquid, aut non inesse rerū uniuersarum cuiuspiā, aut singularū. Ac si quis aliquid uniuerse inesse aut non inesse in quadam re uniuersa confirmet, contraria erunt enunciationes. Dico autem in re uniuersa uniuerse dici, uelut in his. Omnis homo albus est, Nullus homo albus est. Sin autem de re uniuersa, nō uniuerse quid enuncietur, non sunt enunciationes contrariae. attamen fieri potest, ut que declarantur ac significantur contraria sint. Appello autem non uniuerse aliquid de re uniuersa eloqui quales haec sunt enūciationes, Homo est albus, Homo non est albus. Nam cum homo in rebus sit uniuersis sine uniuersi generis nota accipitur enunciando. Verbum enim omnis, non est res quaedam

vniuersa, sed vniuersi generis tantum nota in attribu-
 to autē vniuersali si notam vniuersi generis addas, nun-
 quā vere affirmabis. Neque enī vera esse vlla potest asser-
 tio, in qua cum vniuersale sit attributum vniuerse enun-
 ciatur. Ex quo genere illa est enunciatio. Omnis homo
 omne animal est. *Affirmatio* igitur *negationi* contra-
 dictorio nomine opponitur, quæ rem vniuersam in eodem
 inesse dicit, sed non omnino. vt, Omnis est homo albus, &
 Nō omnis homo est albus. Nullus homo albus est, aliquis
 homo est albus. *Contrario* vero nomine opponitur rei vni-
 uersæ *affirmatio* rei vniuersæ *negationi*: quales hæ sunt
 Omnis homo iustus est, Nullus homo iustus est. Quocir-
 ca esse hæ simul veræ nullo modo possunt. At his contra-
 riæ simul in eodem dici verè possunt: vt, Nō omnis homo
 albus est, et Aliquis homo albus est. Quapropter quæ ex
 rebus vniuersis *contradictoria* constant, idq; cum vniuer-
 si generis nota, earum necesse est alteram veram esse vel
 falsam. Itemque earum quæ ex singulis constant. qua-
 les hæ sunt, Albus est Socrates, Non est albus Socrates.
 Quæ autē ex vniuersis rebus, nulla adiecta generis vni-
 uersi nota constat, earum non semper vna vera est, falsa
 altera. Nam hæ simul veræ dicuntur, Est homo albus,
 Non est homo albus. Et hæ, Est homo pulcher, Non est
 homo pulcher. Nam & si quis turpis sit, nō est formosus,
 & cum cum fit aliquid, id nondum est. Sed hoc statim

alienum videri potest, propterea quòd hac enunciatio,
 Non est homo albus, idem etiam quod illa simul, Nemo
 est albus, valere videatur: Sed nec idem valet, nec simul e-
 tiam illam declarat necessario. Uni autem negationi
 vnam affirmationē contradictorio nomine opponi hinc
 intelligi potest, quòd idē negari negatione oporteat quod
 affirmatione confirmatum sit, & de eodem, vel eorū ali-
 quo quæ sunt ī rebus singulis, vel eorumque sunt in vni-
 uersis, idq; vel adiecta vniuersi generis nota, vel nulla ap-
 posita. vt Socrates albus est, Socrates albus nō est. Sin au-
 tem aliquid aliud eidem inesse negatur, aut alij cuipiā,
 non opponetur hæc illi cōtrario nomine, sed altera. Huic
 enim enunciationi. Omnis homo est albus, hæc repugnat
 Non omnis homo est albus. Et huic, Aliquis homo est al-
 bus, hæc, Nullus homo albus est. Item huic, Est homo al-
 bus, illa, Non est homo albus. Ac vnam quidem affirma-
 tionem vni negationi cōtradio nomine opponi, qua-
 lesque essent, dixi. Hoc etiam docui, alias esse contrarias
 & quales essent: contradictionēque nō omnem veram
 esse aut falsam: quæque de causa, & quando vera esset
 aut falsa: Est autē vna affirmatio et negatio, quæ vnū a-
 liquid de vno dicit, aut de toto genere aut citra vllā notā
 vt. Omnis homo albus est: Non omnis homo albus est: Est
 homo albus, non est homo albus: Nemo albus est, Aliquis
 homo albus est, si modo albi verbum vnum significet. Nā

si duobus nomen vnum impositum sit, ex quibus constare non possit vnum: nō ea vna et simplex affirmatio aut negatio est. Ut si quis equo, & homini nomen vestis imponat. itaq; enūciat vestis alba est hac neque affirmatio simplex sit, neque negatio. Hac enim idem valet ac si dicas, Homo est et equus albus: nil autem hoc aliud est quā si diceres est homo albus, & est equus albus. Quod si haec plures sunt, multāque declarant, certē prima vel multa declarat vel nihil: quandoquidem nemo equus est. Quare ne in his quidem vna vera est, altera falsa necessario.

De futuris contingentibus.

IN instantibus igitur ac praeiudicatis affirmatio aut negatio vera sit vel falsa necesse est. in ijsque, ut dixi quae cū rebus vniuersis vniuersi generis notā habent semper altera vera est, altera falsa necessario. Itēque in ijs quae sunt ex rebus singulis. In ijs autem quae sunt ex rebus vniuersis, non tamen de toto genere dicunt, nō necesse est, de quibus etiam diximus. At verò in enunciationibus quae de rebus singulis & futuris dicunt, non ita est. Si enim omnis aut vera aut falsa enunciatio est, certē omnia sint aut nō sint necesse est. Nā si hic aliquid fore dicat, ille idem neget fore, profectō necesse est vere alterutrum dicere, si modo omnis enunciatio vera est aut falsa: quandoquidem in eodem simul vtrunque non intelligitur. Etenim si verē dicitur, esse albū aliquid aut

non esse album, necesse est id esse album, aut non esse album. Et si est album aut non est album, verè id dictū fuit vel negatum. Et si non in est, id falsum est, quòd si falsum, nec in est. Ita necesse est ex omni aeternitate vel affirmatione vel negatione veram fuisse vel falsam. Nihil igitur euenit neque fit forte, temere, casu: nihil in alterutram partem aut cadet aut non cadet, sed ex necessitate omnia fiunt quaecūque fiunt, nilq; est quod vtrāq; in partem habet æquabilem euentū. Nam aut is verè dixit qui rem confirmauit fore, aut is qui negauit: si autē æquabile esset vtrāq; in partem, par ratio esset vt aut fieret aut nō fieret. Quod enim vtrāq; in partē cadit, nō hoc modo potius, quàm illo euenit aut futurū est. Præterea si quid album sit hoc tempore, fuit verum, albū id futurum esse. Ita ex aeternitae fuit verū quicquid fit, id aut esse iam, aut futurū esse. Quod si ex aeternitate fuit verum aliquid esse iam, aut futurū esse, certè id nō potest non fieri aut fore. Quod autem non potest, nō fieri fieri non potest, vt non sit: quod autem vt non sit, fieri nō potest, id necesse est fieri. Quicquid igitur futurum est, id fieri necesse est. Ita nihil in alterutram partem cadit neq; fortuito. Si enim fortuito, nō ex necessitate. Sed ne illud quidē vere dici potest neutrā partē esse verā: hoc est neque futurū quicquā, neque nō futurū esse. Primū enim id eueniet: si falsa sit affirmatio, verā nō esse nega

tionē: et si hac falsa sit, nō esse verā affirmationē. Deī de
 si verū est albū aliquid simul et magnū esse, duo illa sūt
 necesse est. Et si cras futurū utrūq; verum sit, cras erit.
 Si autē nec futurū est, nec minus futurum cras, exēpli
 causa, bellū nauale, id certe nō erit ex eorū numero quæ
 pariter vtranq; in partē cadere possunt, quoniā nec fieri
 nauale bellū necesse, nec minus fieri. Atque hac sunt ī
 cōmoda, et alia eiusdem generis, quæ suscipere cogimur
 si necesse sit ex omni affirmatione et negatione quæ cō
 tradictorio nō opponantur, siue in ijs quæ ex rebus vni
 uersis constat, siue quæ ex singulis, alterā verā esse, alte
 ram falsā, nihil scilicet in alterutrā partem casurum
 esse in ijs quæ sunt, sed omnia esse aut futura esse ex ne
 cessitate. Quæ ratione omnis ē vita tolletur & delibera
 tio & actio: quoniā si hoc faciamus, illud euenit: et si hoc
 minime faciamus: nō eueniet. Nihil enī prohibet, ad de
 cē milia annorū hunc cōfirmare hoc vel illud fore, alte
 rū negare, vt ex necessitate eueniat quod in alterutrā
 partē tum ei licebat vere dicere. Neque vero īterest utrū
 pronūciarint aliqui contradictionē, necne pronuncia
 rint: quippe cū perspicuū sit hoc vel illo modo res euenire
 solere, etiam si nihil nec hic confirmet, nec ille neget fu
 turum. Neque enim quia confirmatum est, aut negatū
 fore aliquid, idcirco id futurum est, aut non futurum,
 vel ad decem millia annorum, vel quouis tempore.

Quare si ex omni aeternitate ea vis & natura rerū fuit
 ut una vera esset, necesse fuit eam fieri. Ita omnium rerū
 ea vis fuit ex aeternitate ut ex necessitate fierent. Siquis
 enim verè dixerit fore aliquid, id non potest nō fieri. Et
 quod factum est, id ex aeternitate fuit verū futurū esse.
 Atqui si haec sint multa sequuntur incōmoda. Vide-
 mus enim rerum futurarum initium & consilio inda-
 gari & actione, omninōque in ijs quae non semper agūt
 aliquid, cernimus illa duo, a quē agere ea posse & non
 posse, in quorum quidem potestate utrunque situm sit, et
 ut res sit, & ut ne sit, Quare etiam ut fiat & ut non fiat.
 Multa que adeo nobis nota sunt, quorū vis est talis. Ve-
 lut vestis haec frangi potest & discidi, nec frangetur, sed
 prius atteretur. Similiterq; fieri potest ut nō discidatur.
 Nō enī prius atteri posset, nisi fieri posset, ut ne discidere-
 tur. Similis est ratio eorū omnium in quibus eadē vis repe-
 ritur, ex quo perspicuum est, nec esse nec fieri ex neces-
 sitate quacunque fiant, sed alia in utramq; partem cade-
 re posse: nec affirmationē in ijs veram aut falsam potius
 quā negationem esse, alia esse in quibus alterū magis
 & plerunque fiat, ita tamen ut alterum euenire possit, al-
 terum minime. Ac quicquid est in rerum natura, id sit
 quādiu stat: & quod non est quādiu non stat, id non
 sit, necesse est. At tamen nec quod est, id omne esse neces-
 se est, nec quod non est, non esse. Neque enim ex neces-

tate esse quicquid est quia sit, idem valet quod omnino esse ex necessitate: Quod idem dicendum est in ijs quæ nō sunt. Eadem est etiam ratio contradictionis, in qua omne necesse est vel esse vel nō esse, fore vel nō fore. Quāquam non est necesse eum, qui separatim accipiat verè alterum dicere, vt necesse est nauale bellum cras geri vel non geri, non tamen geri cras bellum nauale necesse est aut non geri, etiam si illud, geri aut non geri sit necesse. Quoniam igitur eadem ratio est veritatis orationum et rerum, certè necesse est ea omnia quorum eavis & natura, est vt vtrinq; in partem inclinēt. contrariāque recipiant, eadem ratione etiā contradictione cōtineri. Quod in ijs etiā rebus fit, que non semper sunt quæque nō semper non sunt. Ex his enim necesse est alteram contradictionis partem veram esse, alteram falsam: non quidem hanc vel illā, sed alterutram, Et quanquam ad veritatem altera propius accedit, tamen non iam vera est vel falsa. Ex quo efficitur, non necesse esse in enunciationibus contradictorijs alteram veram esse, alteram falsā. Non enim eadem ratio est eorum quæ sunt in rerum natura, & eorum quæ non sunt esse autem vel non esse possunt, sed sicut diximus ita res habet.

Denunciationibus infinitis.

Quoniam autem affirmatio omnis quiddā de quodam dicit, idque vel nomen est, vel vacat no-

mine: quod autē in affirmatione continetur, id & vñū esse & de vnare dici debet. quod autē de nomine & de eo quod vacat nomine modo dixi ad id referendū est, quoniam non homo, non nomē, sed infinitum nomē appello nam vñum quiddam significat quodā modo nomen infinitum: quemadmodū non valet non verbum dico, sed infinitū: profectō omne effatū aut ex noīe & verbo aut ex infinito nomine, verbóque cōstet necesse est. Esse autē effatū sine verbo nullū potest. Nā verba illa, est fuit, erit fit & cetera eiusdem generis, quoniā tempus ad significant, in ys sunt quæ verba esse supra posuimus. Prima igitur erit affirmatio & negatio, Homo est, Homo non est. Deinde hæ, Non homō est, Non homo non est. Tum hæ. Omnis homo est, Non omnis homo est. Postremo hæ, omnis non homo est. Non omnis non homo est. Eadē est ratio temporū, quæ præsens vtraq; ex parte claudunt.

Cum veró verbū est in oratione tertiū dicitur, tū duo contrario nomine oppositarum pronunciationum genera nascuntur: quod autē dixi hoc exēplo intelligi potest: homo iustus est: hic enim tertiū, siue nomē siue verbū est verbū est. Ob eamque causam hæc quatuor erūt, quorū duo affecta erunt eodem modo ad affirmationem & negationem quo priuationes, alia duo nō crunt. Quatuor autem fieri dixi quoniā est, vel nomini iusti cōiungi potest, vel non iusti: Quod idē fit in negatione. Sunt igitur

tur quatuor. Sed qđ dixi, ex hac descriptiōe intelligi licet

A. Homo iustus est. C. Homo nō est iustus.

C. Nō iustus nō est hō ^{Huiusnegatio,} A. Nō iustus eōst h.

In his enim est & non est nominibus iusti & non iusti adiunguntur. Atque hac quidē eo ordine disposita sūt

quē in Analyticis ostendimus. Nec diuersa erit ratio, si nōis, fiat affirmatio, adiecta generis vniuersi nota.

A. Oīs homo iustus est. C. nō oīs hō iustus ē.

C. nō oīs hō nō iustus ē ^{Cuiusnegatio est} A. Oīs homo est nō

iustus.

Nisi quòd nō possunt a quē vere simul esse enunciationes ea, quæ rectis lineis, ex diametro inter se respondēt.

Sed tamen vera sunt interdum eodem tempore. Atque hæ quidem duæ cōtradictiones sunt. Aliæ autem duæ, cum hoc, non homo, subiectū est ei, aliquid attribuitur.

Non homo iustus est. Non homo nō est iustus

Nō hō est nō iustus, Nō hō non est nō iustus.

His autem plures esse contradicētes nullo modo possunt.

hæque ab illis hoc ipso diuersa erunt, quòd illud nō homo, tanquam nomen, sibi adiungāt.

Atque in ijs etiam oībus in quibus est verbū nō accipitur, ut in illis verbis valere & ambulare, id idē efficit, si ita ponatur, ac si est cō

iūgeretur. velut, Omnis homo valet, Non omnis homo valet. Et. Omnis nō homo valet, Non valet omnis nō homo.

Nō enim non omnis homo, dicēdū est, sed negatio ad hō

minis verbū addi debet: quoniā, oīs non res vniuersa est,
 sed in toto genere rē accipi declarat. Q̄d ex his enūciati
 oībus p̄spici potest, Valet homo, Non valet hō, Valet nō
 homo, Non valet nō homo. Inter has enē et illa hoc inter
 est, quōd in his nihil prorsus vniuerse & in totū dicitur,
 in illis dicitur. Ergo significat omnis & nullus aliud ni
 hil, nisi nomen vniuerse et in toto genere accipi in affir
 matione aut negatione: Ita cetera eadem omnia conue
 nit adhiberi. Quando autem huic enūciationi: Omnis
 animās iustus est, illa contraria est quæ dicit, nullū esse
 iustum animantem, perspicuum est eas nūquam simul
 in eodem veras futuras esse. quæ autem his repugnant,
 possunt interdum: velut, Non omnis animans iustus est,
 & Est aliquis animans iustus. mutuo autem se hæ enū
 ciationes consequuntur: hæc quidem: Nemo est iustus,
 huic, Omnis homo est non iustus: & hæc, Est aliquis ho
 mo iustus, huic, Non omnis homo est iustus. quando qui
 dem sit aliquis iustus necesse est si hoc sit. Illud etiā pers
 picuum est, si vere licet negare in singulis enunciationi
 bus ei qui rogatus sit, verē etiam eundem posse affirma
 re, vt, Estne sapiens Socrates? Non: est igitur non sapiēs
 Socrates. In vniuersis autem non est vera huic similis
 affirmatio, sed tantum negatio, vt, Num omnis homo
 sapiēs est? Non: Omnis igitur homo nō sapiēs est. Hoc
 enim falsum est. at illud verū: Non omnis igitur homo